

MARCIUS TIZENÖTÖDIKE

A magyar szabadság és demokrácia történeti és kulturális folyóirata

Alapítva 2010. október 11-én

2012/3 szám

Tartalom

[Villám](#)

- [A 12 ponthoz](#)

[Emlékezet](#)

- [Ady Endre: A forradalmár Petőfi](#)
- [Ellenséget alkotni](#)
- [Petőfi Sándor: Az Egyenlőségi Társulat proklamációja](#)
- [Szigethy Gábor: Megadjuk!](#)
- [Széchenyi István: Hitel V. rész](#)
- [Kossuth Lajos beszéde](#)

[Déliab](#)

- [Petőfi Sándor: Magyar vagyok](#)
- [Petőfi Sándor: Minek nevezzetek?](#)
- [Petőfi Sándor: Miért zárjátok el az útam?](#)
- [Krúdy Gyula: Ál-Petőfi](#)
- [Kosztolányi Dezső: A léggömb elrepül](#)
- [Vörösmarty Mihály: Szabad sajtó](#)
- [Ady Endre: Földrengés előtt](#)
- [Aiszkhülosz: Perzsák](#)
- [Dull Ernő: Fohász](#)

[Húrok](#)

- [Ballai László: Balog József és Liszt](#)
 - [1848-as népdalok](#)
-

Villám

A 12 ponthoz

Mit kíván az 1848. március 15-i forradalmat tiszteletben tartó magyar nemzet?

Legyen béke, szabadság, egyetértés.

1. *Kívánjuk a sajtó szabadságát, a cenzúra eltörlését* – Kívánjuk a 2010-es médiatörvény visszaállítását, a cenzúra eltörlését és a jobboldali keresztény konzerváció nyomasztó médiatúlsúlyának felszámolását.
2. *Felelős minisztériumot Budapesten* – A nemzetnek – és nem egy személy zsarnoki akaratának – felelős szakértő kormányt kívánunk, és követeljük az országnak súlyos károkat okozó, sovinizta kalandorpolitizálás és az államcsőddel fenyegető „különutas” gazdaságpolitika azonnali befejezését.
3. *Évenkénti országgyűlést Pesten* – Kívánjuk, hogy a képviselők – korábbi esküjük szellemében – a magyar nemzet érdekében munkálkodjanak, ne pedig az önkényuralom kiépítésén, amely majd szolgálataikra való tekintet nélkül elsöpri az ő jogaikat is.
4. *Törvény előtti egyenlőség polgári és vallási tekintetben* – Követeljük az 1989-es alkotmány visszaállítását és a 2011-es köznevelési törvény, valamint az egyházügyi törvény visszavonását.
5. *Nemzeti őrsereg* – Kívánjuk a fegyveres és rendvédelmi dolgozók 2010-ben érvényes jogainak visszaállítását.
6. *Közös teherviselés* – Kívánjuk az arányos közteherviselés visszaállítását.
7. *Úrbéri viszonyok megszüntetése* – Követeljük a feudális klientúra-rendszer megszüntetését és Magyarország európai értékeken alapuló, demokratikus közrendjének visszaállítását.
8. *Esküdtszék, képviselet Egyenlőség alapján* – Követeljük az alkotmánybíróság 2010-ben érvényes jogkörének és függetlenségének visszaállítását és a bírák nyugdíjkorhatárának eltörlését.
9. *Nemzeti Bank* – Követeljük a Magyar Nemzeti Bank 2010-ben fennállt függetlenségének visszaállítását.
10. *A katonaság esküdjék meg az alkotmányra, a magyar katonáinkat ne vigyék külföldre, a külföldieket vigyék el tőlünk* – Követeljük, hogy a katonaság ne esküdjék meg a 2012. január 1-jén hatályba lépett oktrojált alkotmányra.
11. *A politikai státusfogyók szabadon bocsátassanak* – Követeljük a politikai koncepciók perek és eljárások azonnali beszüntetését.
12. *Unió* – Követeljük, hogy a magyar kormány és országgyűlés a nemzet érdekében maradéktalanul tegyen eleget mindazon Európai Unió kötelezettségének, amely Magyarország csatlakozásának és tagságának szerződésben vállalt feltétele.

Emlékezet

Ady Endre: A forradalmár Petőfi

Még avval se vigasztalhatom magamat, hogy Petőfi Sándor miatt vertek meg, mert Ady Endre miatt és egy könyvkiadó bolt miatt kaptam a verést. A forradalmár Petőfi című könyv dolgáról van tudniillik szó, melyben a Nyugat olvasói méltán követelhetnek tőlem egy kis magyarázatot. Sietek kijelenteni, hogy ártatlan vagyok, de azt is, hogy nincs cudarabb állapot olykor, mint ha az ember nagyon ártatlan. Különben pedig nem a verés fáj, válják egészségükre, akiknek olyan remek alkalmat adtam az ütésre, s én pedig nagyszerűen bírom. De az már fájna keservesen, ha egyetlen jóemberem is eltűnődne egy kicsit, hogy mégis, ez az Ady nem csalózkodott-e evvel a Petőfi-könyvvel?

Eszteendő óta folyik Magyarországon majdnem büntetlenül egy csúnya komédia Petőfi nevével Petőfi ellen. Petőfibe kapaszkodva ágálnak, ámítanak, sűrögnek, gyarapodnak olyanok, akiket az a néhai isteni fiatalember, aki haragudni is jobban tudott, mint mi, ha velük él, okvetlenül véresre ver. Rossz könyvek, farizeus beszédek, lelketlen ünnepek, lelkes üzletek omlanak és ömlenek. És egyszerre csak teljes vakmerőséggel már teljesen a magukénak hirdetik Petőfit éppen azok, akiket Petőfi legjobban utált.

Népellenes urak, apácatelepítő mágnásasszonyok, cifra reverendás papok s nagyurak galád szolgái jönnek elénk – Petőfivel. És azok, akiket Petőfi még jobban utált: a gyávák, az üres, hazug honfiaskodók és mindene fölött a rossz írók, a tehetségtelenek.

Haragos fájdalomban már régen gondolkoztam, ki tudna legeslegjobban szétütni e bűnös komédiások között. S már régen láttam, hogy Petőfi meghamisítóival igazán alaposan elbánni csak egy ember tudna: Petőfi. Jöjjön ellenük Petőfi maga, a maga szociális hitvallásával, a maga csillapíthatatlan és határtalan forradalmiságával, a saját verskorbácsaival. Úgy látszott, hogy a körülmények is segítenek e régi háborús tervemben: Petőfivel megfenyítettetni Petőfi álbarátait.

Egy budapesti könyvkiadó cég fölszólított, hogy válogassam össze egy könyvben azokat a Petőfi-verseket, melyek legvilágosabban adnak képet Petőfiről, a nagy nemzeti és társadalmi átalakulás egyik fanatikus munkálójáról, Ferdinánd császár, Kossuth Lajos és Táncsics Mihály kortársáról. Ezek a versek nem a legjobb Petőfi-versek, de Petőfi Sándor polgárnak legemberibb, leghevesebb s a valóságokhoz legragaszkodóbb vallomásai. S ha Petőfit politikailag és társadalmilag éppen a radikális átalakulások gyűlölöi foglalják le maguknak, nemes kötelesség Petőfit azoknak visszaadni, akiké volt. Mert a szabadságmozgalmakra nagyon rossz idők járnak most Magyarországon, s Petőfi forradalmár utódjai (Petőfinek, a polgárnak, a politizálónak, az agitálónak utódjai) nem engedhetik át az ügyis kegyetlen és hatalmas ellenségnek az ő Petőfijüket.

Így gondolkoztam, amikor kapva kaptam a kiadóállalat tervén, s a többi most már röviden elmondom. Olcsó könyvet gondoltam, nagyon olcsót, munkások, diákok zsebeihez szabott árral. Lehet, hogy a kiadó cég eleinte azt vélte, hogy néhány ívessel teszem majd üzletibbé ezt a könyvet. De én legelső beszélgetésünkkel megmondtam, hogy e könyvben a Petőfi-versek összeseregeltetése a fontos. Párizsban válogattam össze, s jelöltem meg a verseket, s ott írtam eléjük néhány sort, mely nem akart más lenni, mint egy mutató ujj: nézzétek, lássátok. Két levelemben is magyaráztam a kiadó cégnek, hogy itt Petőfi beszél, s énnekem jóformán látszanom se szabad. Itt a könyv ideája, bátorsága és (akkor még azt hittem) dicsősége óhajtották meg velem, hogy nevemmel helyet álljak rajta és érte. S még inkább az, hogy hátha harc, háború lesz a könyv nyomán, s az efféléből gyávaság volna kimaradni. Ami bekövetkezett, arról nem tehetek, mert kétezer kilométerről mindent látni, tudni, megfigyelni nehéz. De ez a könyv csak a Petőfi könyve akart lenni, és én nem írni, de cselekedni akartam vele. Plakátokon, üzleti körleveleken, hírlapi hirdetésekben meghurcoltak, s méltatlanul odadobtak martalékul szép számú ellenségeim s számár irigyeim bunkós pennái elé.

A Nyugat olvasóinak tartoztam ezt elmondani és még azt, hogy derék gondolat szép, tiszta, szerető szándék ritkán járt még rosszabbul, pedig az ilyesmi többnyire rosszul járnak. Mindegy: a forradalmár Petőfi él, s ő mégis el fog bánni az ő meghamisítóival, s ez a fontos.

Nyugat, 1910. június 1.

Ellenséget alkotni

– Ballai László gondolatai Umberto Eco esszéjéről –

„Jó néhány éve New Yorkban egy nehezen kiejthető nevű taxisofőrrel hozott össze a sors, akiről kiderült, hogy pakisztáni – írja Umberto Eco. – Megkérdezte, honnét jöttem, s én megmondtam, hogy Olaszországból. Megkérdezte, hányan vagyunk mi, olaszok, s nagyon megütközött rajta, hogy csak olyan kevesen, és hogy ráadásul nem is angolul beszélünk.

Végül megkérdezte, kik a mi ellenségeink.”

Umberto Eco ezt az írását is a rá jellemző, érdeklődést felkeltő felütéssel kezdi. Persze, miután elmagyarázta a sofőrnek, hogy Olaszország semmilyen állammal nem áll háborúban, nincsenek határvitái, és nem gyilkolja más országok lakosait, és az ő lakosságának sem kell tartania külföldi fenyegetéstől, a pakisztáni meglehetősen elégedetlenül vált el tőle. „Hogyan létezhet olyan nép, amelynek nincsenek ellenségei?”

Ecónak, csak miután kiszállt a taxiból, ötlött eszébe, hogy mit kellett volna mondania: „Az olaszoknak csupán külső ellenségeik nincsenek, de legalábbis képtelenek megállapodni abban, hogy kik legyenek azok, minthogy folytonosan harcban állnak egymással: Pisa Livornóval, a guelfek a ghibellinékkel, az északiak a déliekkel, a fasiszták a partizánokkal, a maffia az állammal, a kormány az önkormányzatokkal.” És ekkor egy meghökkentő következtetésre jutott: „... országunk egyik nagy szerencsétlensége az utóbbi hatvan évben éppen az, hogy nem voltak valódi ellenségeink.”

Mert – szerinte – az olasz egység az osztrák jelenlétnek köszönhetően jött létre. Mussolini nagy népi támogatásnak örvendett, amikor bosszúra hívott fel a csonka győzelemért, az Egyesült Államok pedig csaknem teljes identitásválságba süllyedt volna a Szovjetunió széthullásával, ha nem következik be Bin Laden akciója, amikor is Bush az új ellenség megteremtésével megszilárdította a nemzet egységét és tulajdon hatalmát.

„Az ellenség nemcsak arra jó, hogy saját identitásunkat meghatározzuk vele szemben, hanem arra is, hogy olyan akadályt képezzen, amellyel szemben felvonultathatjuk saját értékrendszerünket, és vele szembeszállva felmutathatjuk saját erényünket. Amikor tehát épp nincs kéznél ellenség, magunknak kell teremtenünk egyet.”

Ezt követően Eco a tőle megszokott hatalmas szöveggyűjteménnyel támasztja alá, hogy különböző korok különböző emberei miképp írták le az ellenségeiket. Mert „az ellenség *másféle*, mint mi, és olyan szokásokat követ, amelyek nem a mi szokásaink. A *par excellence* másféle az idegen [sic]. Már a római domborművek szőrösnek és lapos orrúnak ábrázolják a barbárokat, sőt mint köztudott, maga a »barbár« elnevezés is a nyelv, tehát a gondolkodás hibájára utal.

Mindazonáltal már a legkorábbi időktől fogva nem azokat a másféléket állítják be ellenségnek, akik közvetlenül fenyegetnek bennünket (mint például a barbárok), hanem azokat, akiket valakinek érdekében áll fenyegetőnek beállítania, még ha nem is közvetlenül fenyegetnek minket; ilyenformán tehát nem fenyegető voltuk hangsúlyozza másféleségüket, hanem inkább másféleségük jelzi fenyegető mivoltukat.” Vagyis a római időkben a keresztényeket, a középkorban az eretnekeket és a boszorkányokat, majd a négereket és a cigányokat, illetve a mindenkori ellenséget, a zsidókat, akiket már Tacitus is így jellemezett: „számukra mindaz profán, ami számunkra szent, és ami számunkra tisztátalan, az számukra megengedett.”

A különböző népek együttélése nem csupán kapcsolataik javítását eredményezte, de az ellenség új formájának kialakítását is elősegítette. „Már nemcsak az az ellenség, aki kívül áll rajtunk, és távolról mutatja fel idegenségét, hanem az is, aki belül van, itt van közöttünk –manapság például az Európai Unió kívülről jött bevándorló –, s aki valamiképpen máshogy viselkedik, vagy rosszul beszél a nyelvünket.” És persze eltérő külsejét visszatásítónak látjuk.

„Az ellenségnek rútnak kell lennie, mert a szépet a jóval azonosítjuk (*kalokagathia*), s a szépség egyik alapvető tulajdonsága mindig is az volt, amit a középkor majd *integritas*nak nevez (azaz hogy minden megvan benne, ami a faj átlagos képviselőjében szükséges; így tehát az emberek között rútnak számít, akinek hiányzik egy végtagja, egy szeme, alacsonyabb az átlagosnál, vagy „embertelen” színe van). S ezzel már meg is van az ellenség megalkotásának modellje Polüphemosz óriástól Mime törpéig.”

Az ellenség-probléma az irodalom egyik alapkérdése, mint arra Eco Homérosztól, Chaucertól és Shakespeare-től Orwellig és Sartre-ig számos példát hoz fel. Majd elég szomorú végkövetkeztetésre jut:

„Úgy tűnik, képtelenség meglenni ellenség nélkül. Az ellenség figuráját nem lehet eltüntetni a civilizáció folyamatából. Ez a szükséglet még a szelíd és békeszerető emberben is ott lakik. Az ellenség képe ilyenkor egyszerűen áttevődik az emberekről egy természeti vagy társadalmi erőre, amely fenyeget minket, és amelyet le kell győznünk, legyen az a kapitalista kizsákmányolás, a környezetszennyezés vagy a harmadik világbeli éhínség. S noha ezek „erényes” esetek, mint Brecht emlékeztet rá, az

igazságtalansággal szembeni gyűlölet is eltorzítja az arcot.” Ugyanis „az erkölcsi megfontolás nem olyankor jelentkezik, amikor úgy teszünk, mintha nem volnának ellenségeink, hanem amikor megpróbáljuk őket megérteni. [...] Aiszkhüloszban nincs gyűlölet a perzsákkal szemben, akiknek tragédiáját velük együtt és az ő szemszögükből éli át. Caesar nagy tisztelettel beszél a gallokról, legföljebb egy kis siránkozást ró fel nekik, valahányszor megadják magukat. Tacitus csodálja a germánokat, akiket szép természetűeknek talál, s csupán pizkosságukat hányja a szemükre, valamint a nehéz munkától való vonakodásukat, mivel rosszul tűrik a hőséget és a szomjúságot. [...] De legyünk realisták, az ellenség megértésének ezek a formái a költők, szentek vagy árulók sajátjai. Mélyebb ösztönzőink egészen másfajta. [...] Látjuk, mire képes az új bevándorlási hullámtól való félelem. Olaszország éppen napjainkban alkotja meg a román ellenség képét, kiterjesztve egy nép néhány marginalizált helyzetben élő tagjának vonásait az egész etnikumra, így teremtve ideális bűnbakot a saját társadalma számára, amely az etnikai átalakulás folyamatában immár nem ismer magára.”

Érdekes tanulmány, amely több kérdést vet fel, mint amennyire válaszol. Ez nem lenne baj, ha bizonyos válaszok nem olyan kérdésekre vonatkoznának, amelyeknek a felvetése – a tárgyhoz tartozó más kulcsfontosságú kérdésekkel együtt – elmaradt. Például mindjárt annak a tisztázása, hogy ki is az ellenség. Ez akár egy nyelvészeti leleménnyel is megoldható lett volna, ha például a cím végére kérdőjelet tett volna a szerző, és a szövegben ellenségről és kreált ellenségről beszélt volna. Nem mindegy ugyanis, hogy Hannibál áll Róma kapui előtt vagy egy csapat illegális romániai bevándorló. Hogy el akarnak-e tiporni egy önálló államot, mint a Habsburg dinasztia Magyarországot 1848-ban, vagy az Európai Unió pusztán hatályos államközi szerződések betartását kéri számon egy szuverén ország kormányától. Tisztázni kell, hogy valóban fenyeget-e bennünket ellenség, vagy csak ellenszenvvel viszonyulunk valakikhez, és netán nem lépett-e fel egy politikus, aki uszító beszédével ellenségnek titulálta őket.

„Ellenséget alkotni” – ez persze jobban hangzik. „Képtelenség meglenni ellenség nélkül.” Ez még jobban. Sőt nagy felfedezésnek tűnik. De nem az. Erich Fromm már réges-régen megmondta, hogy az ember agyával már az atomkorban él, ösztöneivel pedig még az őskorban. Melyiket stimuláljuk hát? A romboló vagy az építő énünket? Mert stimulációról van szó. Amelynek alanya, a tömegember egyformán kész hatalmas építmények megalkotására és azok lerombolására. Attól függően, hogy az őt irányító politikai elit éppen melyik megoldást tartja jobbnak hatalma stabilizálására. Vagyis, hogy mi a felkínált cél. Mert lehet, hogy ellenség nélkül még ki lehetne bírni valahogy – én például tökéletesen megvolnék nélküle –, de a céltalan élet felőrli az embert. Annál még a háború is jobb, vagy minden olyan tömegélmény, amely kielégíti vadászösztöneinket. Mert hajszolni valakit – mint arra Dickens a *Twist Olivér*-ben vagy Desmond Morris *Az állati jogok szerződésében* rámutatott – mindenkinek örömet okoz. Tehát megint csak nem az ellenségalkotás kényszeréről van szó, hanem a vadászreflexekről. Amelyet Eco „szelíd és békeszerető embere” pompásan kiélhet, miközben kedvenc focicsapatának szurkol a televízió előtt. Ahhoz, hogy ebből a kedélyes polgáremberből totális háborút követelő vérszomjas fenevad legyen, legalábbis egy Dr. Goebbels gyűlöletszítása szükséges. Vagy éppen Adolf Hitleré. Azon nincs mit csodálkozni, hogy a „Führer”, a gátlástalan bűnöző így írt 1925-ben a *Mein Kampf*-ban: „Ha napjaink divatja nem tartaná másodlagos jelentőségűnek a testi tökéletességet, úgy nem volna lehetséges, hogy sokszázezer leányt görbe lábú és visszataszító zsidó kurafiak csábítsanak el.”

Az viszont megdöbbeneti a vájt fülű közönséget, ahogy Richard Wagner, a német zene óriása fogalmazott 1850-ben *A zsidóság a zenében* című művében: „Ha a zsidót beszélni halljuk, akarattalanul megütközünk rajta, hogy e beszéd teljesen híján van minden valódi emberi kifejezésnek. [...] Természetes, hogy a zsidó hajlam veleszületett szárazsága, amely olyannyira ellenszenves számunkra, legfőbb kifejezését az énekben találja meg, amely az egyéni érzelem legelevenebb, leghitelesebb megnyilvánulása. A zsidónak minden egyéb területen előbb tulajdoníthatnánk művészi hajlamot, mintsem az ének területén, amelyet, úgy tűnik, maga a természet tagadott meg tőlük.”

Wagner e sorokat melleleg emigrációban írta, mert forradalmi tevékenysége miatt távozni kényszerült a hazájából. Emlékezzünk rá, hogy forradalmár kortársa, Petőfi Sándor milyen felháborodással kelt ki a pesti német polgárok ellen, amikor azok a nemzetőrök közül kizárták a zsidókat. Emlékezzünk rá, hogy Wagner forradalmár kortársa, Perczel Mór a nemzetőrséggel akadályozta meg 1848 áprilisában a pesti zsidók ellen készülő pogromot. Milyen forradalmár az, aki azokból a polgári jogokból, amelyeknek elérésére tör, mindjárt ki is akar rekeszteni másokat? Ráadásul Wagner, mintha olyan ködsüveget húzott volna a fejére, amelytől nem ő maga vált láthatatlanná és hallhatatlanná, hanem az általa látottak és hallottak. Mert hiszen Mendelsohn zenéjét nagyszerűnek tartotta. Wagnert mint a német értelmiség

vezéralakját sokkal súlyosabb felelősség terheli annak a szellemnek a kialakításáért, amely végül a náci ideológiához vezetett, mint amit a családja és általában az utókor neki tulajdonít. Azt persze nem tudhatjuk, hogy az elméletből következő gyakorlatra, a „végső megoldása” hogy reagált volna, s mint zseniális elme, vajon felismerné-e végzetes tévedését?

Ellenséget kreálni, és ezzel aljas, pusztító ösztönöket stimulálni a hétköznapi emberekben tehát egy tudatos technika, amelyet a hatalom megragadása vagy stabilizálása céljából – a történelem megannyi gyászos példája ellenére – ma is gátlástalanul alkalmaznak a politikusok, például Magyarországon. Ellenséget kreálni, mindenekelőtt az ellentmondások zűrzavarának kialakításában áll, amelyben sok ember eltéved. A derék magyar polgár hiába mond nemet arra a gyakorlatra, hogy cigányokat gyilkoljanak meg, ha ugyanakkor azokra szavaz, akiknek a politikai ideológiája igazolja a népiirtást. Ha az ő beszédeiből hallja kicsendülni a magyarság érdekeinek leghatározottabb képviselőjét, mert mit sem tud a sztereotípa-elméletről, és nincs füle arra, hogy meghallja az álságosságot és az indoktrináció szándékát azokban a vezérmondatokban, amelyek úgy kezdődnek: „a magyar ember” vagy „miért mindig mi magyarok”.

Végezetül határozottan cáfolom azt, hogy „az erkölcsi megfontolás nem olyankor jelentkezik, amikor úgy teszünk, mintha nem volnának ellenségeink, hanem amikor megpróbáljuk őket megérteni”. Ez ugyanis az előítéletes magatartás erkölcsi igazolását jelentené. Mi, ateisták, amikor találkozunk a „szelíd és békeszerető emberrel”, aki vallásos, mindig érezzük a felénk áradó türelem lehetőségét. A hívő ember megértését, amellyel jelenlegi, általa ideiglenesnek tekintett helyzetünkhöz viszonyul. Mert ő tudja, hogy az igazság birtokában van. És feltételezi rólunk, hogy mi is eljuthatunk oda. Segíteni is próbál ebben, mert ő jobb, igazabb és megvilágosultabb nálunk. Vagyis hite parancsát követve kialakít egy sztereotípiát rólunk, Ecóval fogalmazva ellenséget teremt a személyünkben, és ellenségképünk éppen a megértésünkre irányuló szándékainak kudarcaival egyenes arányban fog növekedni.

Nem. Aiszkhülosz nem megérteni kívánta a perzsákat, hanem azonosult a helyzetükkel. El akarta képzelni, hogy mit jelenthetett volna számára a szalamiszi csata, ha nem görög lett volna, hanem perzsa. A tökéletes diadalt tökéletes kudarcba fordította át, miközben tomboló közönsége az elsöprő görög győzelem újabb diadalmas megfogalmazásán túl aligha értett meg egyebet. Szophoklész *Antigonéja* már nehezebb feladat elé állította a nézőt. Két hasonló fontosságú értéket ütköztetett egymással: a régi hagyományt és az új törvényt. Vagy a szabadságot és az önkényuralmat? Esetleg éppen a testvéri szeretetet és a hazaszeretetet? És ha Kreón képviseli a hazaszeretetet, az nem magasabb rendű Antigóné személyes fájdalománál? És közülük kinek az álláspontjára helyezkedik majd a néző? Melyikükkel azonosul? Azonosulni a másik emberrel, és ha kell, elvetni hibás nézetünket, véleményem szerint ez a morális magatartás, és nem a valódi vagy vélt ellenség „megértése”.

Petőfi Sándor: Az Egyenlőségi Társulat proklamációja

Az Egyenlőségi Társulat Magyarország lakosaihoz, testvéreihez, rokoninkhoz szives üdvözlöt!

Bánat és harc szól belőlünk; olyanok a mi szavaink, mint mikor a szél belesüvit a félrevert harang zugásába.

Tűz van, tűz van... nem egy falu, nem egy város, hanem az egész ország ég. Fölharangozzuk az egész nemzetet. Talpra, legények! ha most föl nem keltek, fekünni fogtok a világ végéig.

Magyarok, ezelőtt ezer esztendővel megindult egy népfaj Ázsiából azon szándékkal, hogy fölkeresi a föld legszebb, legtermékenyebb tartományát, s azt elfoglalja maradékai számára; soká, nagyon soká vándorolt e népfaj, míg azon tartományt megtalálta, de végre megtalálta, el is foglalta; és miképp foglalta el? négy vagy öt álló esztendeig szakadatlanul harcolt, öt álló esztendeig hullott az ember, omlott a vér, mint a záporosó.

Magyarok, így szereztek meg számunkra őseink e szép tartományt, mert azok az Ázsiából jött vitézek a mi őseink.

Hétszáz esztendeig élt szabadon a magyar nemzet itt új hazájában. Hol jó, hol balszerencse érte, hol örült, hol busúlt, de mindig szabad volt.

Ekkor fölhívta Lotringi herceget, hogy fogadja el a magyar koronát, legyen Magyarország királya, s itt kezdődik a mi nyomorúságunk, mely háromszáz esztendeig tartott, egészen az idei tavaszig.

A magyar nemzet így szólt a Római császárhoz: „mi eddig tetszésünk szerint választottuk királyainkat, de abba beleuntunk, mert minden új király választásánál olyan villongások történtek, melyek tetemesen gyöngítették hazánkat. Átadjuk neked, Római császár! neked és maradékaidnak a magyar koronát azon kikötéssel, hogy törvényeinket, jogainkat, szabadságunkat nemcsak hogy meg nem sérted egy ujjal is, hanem azokat, mint szentségeket, védelmezni tartozol.”

A Római császár erre azt felelte: „Elfogadom a koronát, és én a magyar nemzetnek, a magyar nemzet törvényeinek, jogainak s szabadságának megtartója és védelmezője leszek.”

Ezt fogadta a Római császár, nemcsak fogadta, hanem esküvel is megerősítette, s utánamondta ezt az esküt minden ivadéka, mikor megkoronázták, de ez esküt az őt környező Kamarilla mindég kijátszotta.

Annyi bátorság nem volt a Kamarillában, hogy nyíltan egyszerre azt mondta volna: „magyar nép, vége szabadságodnak, rab vagy, Ausztria rabja!”, hanem csürés-csavarás, alattomos áskálódás és mindenféle ördögi mesterségek által odavitte a dolgot háromszáz esztendő folytán, hogy minden törvényeinket fölforgatta, s kivetkeztetett bennünket minden ősi jogainkból és szabadságunkból.

Nincs az istennek olyan kezén-lábán megkötozött népe, mint mi voltunk az utóbbi időben. Aki azt akarta, hogy véres halállal vesszen el, nem kellett egyebet tennie, csak ezt a szót kimondania: szabadság. Így veszték el a vérpadon a legdicsőbb hazafiak: Zrínyi, Frangepán, Nádasdi, Martinovics és mások számtalan.

Római császárok azt ígérték, azt esküdték, hogy barátaink, atyáink lesznek, és ahelyett mik voltak?

Pénzünket a magok zsebére rakták, s ifjainkat elhurcolták osztrák katonáknak. Saját fiaink és testvéreink őrizték kivont karddal tömlőcünket, s e tömlőctartókat a mi pénzünkkel, a mi véres veritékünkkel fizette az ausztriai német kormány. Kinek olyan erős a lelke, hogy e pokoli gazságra meg ne döbbenjen?

De feljött az 1848-ik esztendő, úgy jött fel, mint egy új haragos csillag, a népek haragának csillaga.

A francia trónuson egy elvetemedett gaz király ült; Franciaország elkiáltotta magát, és e kiáltásra megrendült, és összeroskadt a trón, s a hitszegő király rémülve szökött el, s most fején korona helyett átok van.

Követte Franciaország példáját Európa minden népe, fölkiáltott és fegyvert ragadott szabadságáért. Fölkeltünk mi is, magyarok, fölemeltük a szabadság eltiport zászlaját: Pozsonyban Kossuth, Pesten az ifjúság. Mint a mennydörgés, úgy harsogott be Bécsbe a magyar nép szava: „Mi szabadok akarunk lenni, s akár szépszerével, akár véres küzdéssel, de visszavívjuk elrabolt ősi szabadságunkat!”

A bécsi német kormány nem mert ellenállni törvényes és igazságos követelésünknek, és azt mondta: „Jól van kedves magyar nemzet, légy szabad, vedd kezeidbe régi jogaidat, melyeket apródonként elloptam tőled: légy boldog.” Mink, szerencsétlen, könnyenhívő, mindenkiiben bizó emberek vagyunk, készpénznek vettük a szép szót és lefeküdtünk, mint akinek legjobb rendben van szénája, s csak most ébredünk, mikor a Kamarilla ismét összeszedte magát, s azt kiáltja ránk: „Amit márciusban engedtem nektek, az csak tréfa volt, most visszaveszem, s ti szolgálni fogtok nekem, mint eddig szolgáltatok: katonákat fogtok nekem adni, pénzeteket ide külditek Bécsbe, s azonfelül, minthogy nekem igen sok adósságom van, fizetni fogjátok adósságomnak egy részét, fizettek kétszáz milliion forintot!”

Magyar nép, ha van még istened és lelked, mit felelsz erre? nem kiáltja-e milliion és milliion ember ezt: „Nincs a világon az a hatalom, mely ismét elrabolja tőlünk a szabadságot! a mindenható isten csak az életünket veheti el, de szabadságunkat nem!”

Vagy kétkeltek szavainkban? nem hiszitek, hogy mindez igaz, amit mondunk? akkor mondjátok meg, mit csinál vad csordájával a magyar földön Jellachich, a horváth bán, kit ezen hivatalról a király egyszer már letett, aztán ismét beletette a Kamarilla törvénytelenül, törvényeink sárba tapodásával! mondjátok meg ezt, mert már határainkon belül van Jellachich, és napról napra beljebb jön az országba, s azt hirdeti, hogy még az idén ő tart országgyűlést Pesten korbáccsal és kancsukával.

Magyarok, nem ennek végbevitelére, hanem e szónak csak kiejtése is olyan vakmerő szemtelenség, melyet Jellachich torkába saját vérével kell befojtanunk.

De Jellachich és az ő cinkosai azt hirdetik, hogy ő a népnek nem ellensége, sőt barátja. Van-e köztetek olyan együgyű golyhó, ki ezt elhiszi? Jellachich a bécsi osztrák kamarilla cimborája, zsoldosa, a bécsi kamarilla pedig minden népnek ellensége; már most hogyan lehetne az egy népnek barátja, ki a népek ellenségének szövetségében és zsoldjában áll? ez képtelenség!

Ha azt akarjátok, hogy újra robotoljatok és dézsmát adjatok, hogy újra teherhordó állatok legyetek, fogadjátok szívesen Jellachichot és a vérengző horvát seregeket; de ha megesküdtetek, mint szabad nemzethez illik, hogy soha többé magatokat meg nem hajtjátok, hogy soha többé vállaitokra izzasztó és meggyalázó terhet nem vesztek, úgy föl, polgárok, föl küzdeni élet-halálra.

És ha Jellachich csak azt akarná, hogy szabadságunkat veszi el, de ő ennél többet, sokkal többet akar; az ő szándéka az, hogy a magyarokat kiirtsa a föld színéről, hogy a magyar hazából Horvátországot csináljon.

De a magyarok istenére esküszöm, hogy ebből semmi sem lesz, ha a pokol minden ördöge segíti is! bizunk vitézségben, magyar nép, hogy könnyebb lenne az égről a legmagasabb csillagot leszakítani, mint téged a földről kiirtani!

Föl hát, magyarok, föl fegyverre! teremjen talpon minden ember, kiből még egy cseppecske van abból a vérből, mely nekünk ezer esztendővel ezelőtt e szép hazát szerezte.

Nekünk nincs a világon testvér nemzetünk, melytől segítséget kérhetnénk, mely segítséget adna; egyedül állunk, mint a magányos fa a pusztában; nem támaszkodhatunk csak az istenre és magunkra, de e kettő elegendő lesz arra, hogy örök időkre megmentjük a magyar nemzet életét és becsületét.

PETŐFI SANDOR,
AZ EGYENLŐSÉGI TÁRSULAT
MEGBIZÁSÁBÓL.

Népelem, 1848. szeptember 20.
(Plakátokon, röplapokon is)

Szigethy Gábor: Megadjuk!

– előszó Krúdy Gyula *A kápolnai földosztáscímű művéhez* –

1848. július 11-én a beteg Kossuth Lajos barátaitól támogatva a szószékre lép, beszélni kezd. A haza válságos állapotát idézi emlékezetbe, a hadsereg ziláltságáról, a véderő meggyöngyüléséről beszél, s ereje fogytával így fordul képviselőtársaihoz: *Azért minden balmagyarázatok kikerülése végett egyenesen ünnepélyesen kérem, hogy midőn azt mondom: adja meg a képviselőház a 200 000 főnyi katonát, s az erre szükséges pénzerőnek előteremtését...* – pillanatra elhallgat, erőt gyűjt, s e rezdülésnyi feszült csendben a honatya Nyáry Pál lelkesülten felkiált: *megadjuk!* Regényírók mondják: elszabadul a pokol! A képviselők helyükről felugrálva, kalapjukat égre dobálva, ölelkezve, sírva, nevetve kiabálnak, tapsolnak. *Megadjuk, megadjuk!* – zúg, zeng a ház, remegnek a Redut falai. Aki itt van, boldog, hogy itt van, s együtt kiabálhat a többiekkel: *megadjuk!* S amikor pillanatra kifárad a felforrósodott indulat, és a boldog csöndben a csillogó szemek Kossuth Lajosra szegeződnek, a miniszter megrendülten ennyit mond: *Ezt akartam kérni, de önök fölállottak; s én – leborulok e nemzet nagysága előtt!*

Sokat idézett szavak. Március napjait festve, negyvennyolc történetére emlékezve képzeletünkben cseng-bong a szó: *megadjuk!*

Emlékezünk.

1919. február 23-án füstös kora tavasz volt, esett az eső, a felhők mögül csak néha bukkant elő egy kókadt napsugár, s a Keleti pályaudvarról sebtiben rendbe szedett különvonat indult Kápolna felé.

Gróf Károlyi Mihály köztársasági elnök harmincnyolcezer holdas deprői uradalma felé pöfög a gőzös: földjét felosztani indul a köztársaság elnöke. Kíséretében miniszterek, államtitkárok, hivatalnok urak, régi világból ittmaradt ingyenélők, lebzselők, uruk körül dongó titkárnók, írnokok, újságírók, szerkesztők, köztük a népszerű Krúdy Gyula, a Magyarországnak – Károlyi Mihály pártja, a Függetlenségi Párt lapjának – tárcaírója. Történelmi eseményről készül riportot írni: ezer év után földet kapnak a földművelő magyar nincstelenek.

Megy a vonat, beszélnek az urak, az állomásokon éljenző tömeg, zászlók, taps. Krúdy Gyula üldögél az ablak mellett, nézelődik, az elsuhanó táj gyermekkorra emlékeit villantja emlékezetébe, a másik, az elmúlt világot. Látja az állomásokon hajlongó régi hivatalnoksereget, urakat, akik kitüntetés vagy előléptetés reményében görnyedtek hétrét Ferenc József vagy Tisza István pillanatra megálló különvonata előtt. S lát most nyílt tekintetű embereket, amint állnak a sínek mellett, senki nem hívta őket, csak jöttek: csodálni akarják azt az embert, az új köztársaság elnökét, aki földet, a saját földjét ajándékozza nekik. Valamikor testőr-különvonat robogott a császári lokomotív előtt, s az induláskor nagyszámú és előkelő kíséret búcsúztatta a pályaudvaron az utazgató hatalmast. Most Károlyi Mihály sietve fellép a vonatra, Berinkey miniszterelnök, vállán sűrű kabát, a tömegben jön-megy, dolga van, intézkedik, nem ér rá hivataloskodni.

Megy a vonat Kápolnára, viszi az urakat földet osztani.

Károlyi Mihály a rögtönzött szónoki emelvényre lép. Mióta a köztársaság elnöke, nem hord monoklit, de szeme körül még ott fénylik a nyoma.

„Én, mint a köztársaság ideiglenes elnöke, felszólítom az egész ország népét, sőt követelem, hogy adja ide a munkáját és a verejtékét.

Az egyszerű földművesekből álló néptömeg mint egy ember kiáltotta:

Megadjuk!

Ekkor már úgy ragyogott a nap a kápolnai mező felett, az égboltozaton, mintha sohasem lett volna szomorú tél.”

Krúdy Gyula történelmet ír: Magyarországot festi, amikor földhöz jutva a magyar nincstelenek megköszönik a köztársaság elnökének életük legboldogabb pillanatát.

Megadjuk – valóban így kiáltott a kápolnai mezőn a tömeg? Ezt és így kérte Károlyi Mihály, s egy emberként, egy szót harsogva állt mögé a nép? Vagy Krúdy Gyula, aki ébren és álmaiban sokat bolyongott a magyar múltban, hajdan volt történelmes időkben, 1919. február 23-án szemlélődött a deprői határban, hallgatta a köztársaság elnökét, figyelte a meghatódott egybegyűlteket, akik adták s akik kapták a földet, és amikor napokkal később otthon, szobája mélyén vagy kedvelt kávéházában az

asztal fölé görnyedve riportkönyve oldalait körmölte, egybemosta, összefonta képzeletében a magyar történelem boldog pillanatait? *Megadjuk* – hallotta negyvennyolcból, hallotta tizenkilencben.

Ott él e szó emlékezetünkben, múltbeli aromával ízesít jelent, jövőt. *Megadjuk*: szalmaláng, hősiesség, tetterő. *Megadjuk*: megadtuk, elveszítettük. *Megadjuk*: életben maradunk.

„Én egy háborúból visszatérő város kimerült és halálra fáradt idegeinek és bús álmatlanságainak firkálok némi orvosságot.” 1918 nyarán írta e mondatot Krúdy Gyula. Tombolt a háború. „A regények csak annyit mutatnak meg, hogyan kell meghalni...”

1919. február 23-án még nem hegedtek be a sebek. De a debrői határban Károlyi Mihály ásót fogott, földet osztott; mozdult az ország. „Általában a negyvennyolcadiki napok hangulata, színe, illata szálldosott a levegőben...” Lehet, csak *orvosság* a történelem ihlette szó: *megadjuk*; Krúdy Gyula érzeleminjekciója, múltbalzsam, régi illatokat felidéző gyógyír. Mert ritkán osztottak földet a nincsteleneknek Magyarországon, 1919. február 23-án tapintható közelségbe, testközelségbe kerül a testvériség, egyenlőség, szabadság, s a krónikás Krúdy Gyula negyvennyolcas illatúnak álmodja a percet: *megadjuk* – kiált krónikájának lapjain egy emberként a nép.

Álmodott?

Az Est, 1919. február 25. Móricz Zsigmond: Ófelsége a nép! Károlyi Mihályt idézi: *Mi nem vért és pénzt kérünk tőletek, hanem munkát és verejtéket!*

A nép megdöbbenve hallgatott. Figyelt a gondolatra. Esmélt. Aztán azt kiáltotta:

– *Megadjuk!*

Károlyi Mihály tanult, művelt ember, idézhette tudatosan Kossuth politikai szellemét. Krúdy Gyula múltban, jelenben bolyongó író: álmodhat negyvennyolcas illatokat magának s az olvasónak. Móricz Zsigmond zsigereiben érezte a paraszti nyomorúságot: magával ragadhatta a pillanat forrósága.

De honnan tudta a nép, a debrői határban egybegyűlt sokadalom, hogy amikor egy gróf földet oszt, s viszonzásul munkát, verejtéket kér, egy emberként, negyvennyolcas szellemben kell válaszolni?

Gróf Károlyi Mihály, Krúdy Gyula, Móricz Zsigmond, a rokkant Antal János, aki elsőként kapott földet a köztársaság elnökétől, a több ezernyi ott tolongó neves és névtelen – miről álmodtak 1919. február 23-án a debrői határban, amikor füstölt a föld, negyvennyolcas illatok úsztak a levegőben, munkában-háborúban kérgesedett szívű emberek szeméből kicsordult a könny, mindenki mosolygott az élet, perzsaszőnyeghez, parkettához szokott cipők s cipellők dagasztották vidáman a hevesi sarat, lobogtak a nemzetiszínű zászlók, földet kapott parasztok neveivel teltek az árkus papírok, s egyetlen kincset, munkáját, verejtékét kínálta hazájának áldozatul a nép?

Álmodtak?

Széchenyi István: Hitel V. rész

A magyar gazda ma nem viheti mezeit a lehető legmagasb virágzásra

A mezei gazdaságot minden időben törekedett a józan kormány előmozdítani, s a legfényesebb hivatalbeliek

se szegyenlettek azzal foglalatostkodni – ezt ki-ki tudja. S abban se fog senki kételkedni, kivált a szűkölködő nem, hogy e tárgyat tudományosan s állhatatosan folytatni – akár mulat, akár untat – minden föld- vagy mezőbirtokosnak szoros kötelesség, mert sok az ember, kinek kenyere nincs, s még több a mező, mely műveletlen fekszik.

Amit bizonyos időben egy mező megteremhetne, de nem terem, s azon dolog, amit egy ember elvégezhetne, de nem végez, minden időre el van veszve; s bizonyosan valami hiánynak kell ott lenni, akárhol is, hol műveletlen termékeny föld s egyszersmind szegény ember találatik. Azon hiányt mindazáltal feltalálni nem tréfa, és sok olaj égett már el annak felkeresésében, s feltalálási nehézsége csak abból is látszik, hogy annak kipótlása végett, s hogy eke és borona igazi divatba jőjön, a mezői gazdaság egy igen nemes, úri s bájoló tudománynak hirdettetett minden erővel – ámbár kirekesztőleg csak az abból várható haszon bírhatja az országot virágra s gyümölcsre, s csak ezek mennyisége végre a szegényt jobb létre. Legyen azért a szónok, ki földművelést javasol, bár legékesebb és szívrehatóbb előadású is, nem fog annyira mozdítani, mint egy száraz számolás, mely a nyereséget bizonyulja. – Félre azért minden pompás és fényes ajánlással, mely *enthusiasmust* (lelkesedést – a szerk.) gerjeszt s fenekébe nincs, s azért éppen oly sebesen lobban fel, mint a szalmatűz, de tovább se tart; s előre inkább a hidegvérű s józan számlálással, mert gazdálkodásban, kereskedésben csak *haszon* vagy *nyereség reménye* mozdít.

Ha egy bölcs meglett korában szakadna oly tájra, mely nem hazája, s melyen élni s jó előmenetellel gazdálkodni kívánna anélkül, hogy a sok bevett mondás s balvélemény által valamely csorbulást szenvedett volna – kétségkívül helyzetét vizsgálná mindenekelőtt, azt tökéletesen megismerni törekedne, s úgy gazdálkodna, amint új hazája körülményi engednék. Ha Angliába vinné a sors, nem kezdené azzal gazdaságát p. o., hogy a parlamentet tüstént a külföldi gabnának minden időbeli kirekesztésére bírja, vagy hogy a hosszú szőrű juh kivitele szabad, a szegények fenntartására kívántató adó kisebb legyen sat., hanem magát eleinte a körülállásokhoz és szokáshoz szabná; nem avatkozna mindjárt a kormány dolgába, de halkkal mindazon jobbitni törekedne, amit a farmerek mezeiken, házaikban sat. folytatnak s űznek. – Ha Perzsia lenne lakhelye, nem vágyódnék ott mindjárt az urbáriumot lábra állítani vagy a vámok súlyán könnyíteni, mert megtörténhetne, hogy a sah ezt nem jó szemmel nézné, s őtet – ami ott büntetés módja – féltedig eltemetteté, s lábszárai kertsövény gyanánt szolgálának; hanem perzsa mód vinné gazdaságát s életét; jobb lovakat tenyésztene, mint szomszédi, s mulatságul legjobb lován vadászná a vadsamarat. Ha Algírba vergódnék, nem kezdené azzal ottilétét, hogy a tengeri rablás ellen kelne ki, vagy a bej háremét egy nőre akarná szállítani, mert pallérozottabb szelídsége miatt, s hogy másokat lelki örömökre bírni akar, maga tán egy fejhosszával rövidülne meg, hanem ott törökösen élne, s égető hazája szokásit sat. jobbitva fogadná el. – Szóval: a bölcs, akárhová vinné is őtet a szerencse, soha és sehol sem úszna víz ellen, de nem is hosszában víz folytával, mint a lelketlen fa, mert első esetben előbb-utóbb elfulladna, másokban pedig sohasem érne partot; hanem azon kikötőhelyek felé iparkodna tartani, melyekben a fáradt utazó bátran nyughatik, s melyeket a bölcs némiképpen Szenegál partjain éppen úgy fel tud találni, mint Kotzebue öblében.

Szintügy ismerje a hazában nevededett gazda önálló helyét s minden körülményt, mintha már meglett korában hozta volna Isten Pannon vagy Kunság vidékire – mert másképp a gyermeki kor behatási szemeit mindég homályban s ítéletét örökkön kötve fogják tartani, s ő a középszerűség szomorú határin se magát, se hazáját túlemelni sohase fogja. – Mindenekfelett pedig *ne keresse a hátramaradást, a hibát másban, mert mással nem – hanem inkább magában, mert magával parancsolhat.*

A legmagasb kiműveltség legközelebb jár a tiszta természethez. A nemes egyszerűség egynek, mint másnak, legszebb bája. S ki a természet szent útjától soha nem távozik el, az igazi bölcs – s mindazok elhárításában, mik a természet útját előttünk homályba borítják, áll az élet legmélyebb tudománya. Józan ítéletre pedig a természetes tiszta belátás nemritkán annyit ér, mint sok számos jól megemésztett tudománnyal s mesterséggel teljes fő bírálása.

Raffaello képeiről csak tökéletes festő vagy olyan, ki éppen nem tud festeni, de lelke ép, hozhat igazságos ítéletet. Csak a tökéletesen hozzáértők vagy a nép bírálhatja meg Mozart, Rossini mennyei nyelveit. Csak az, ki tiszta természeti vagy minden oldalról kiművelt elméjébe bíz, s azt foglalatosságára, azaz megbírálásra szoktatja, nehogy az élet komolyabb pillanatiban máséra szoruljon, csak az áll a szó egész kiterjedésében *maga lábán*. Ha őtet *Walter Scott* némely munkái nem mulatják, s azt derék historikusnak nem tartja – ha ítélete szerint *Goethe* számos darabjai sörház szagát, igen alacsony társaság címjét s rossz ízlés s unalom színét viselik, azt ki is meri mondani, ámbár az első ellen való kikelés a hatalmas divat megbántása, a másiról való ítélet pedig a német szellem megsértése. Sajat szemével s nem máséval lát a független.

Így körülményinkről se ítéljünk mások szerint, hanem mint magunk szemléljük, nem amint mondják, hanem úgy, amint azokat találjuk. A gazda ismerje meg földi fekvését, minéműségét, s ne vigye gazdaságát sovány földeken úgy, mintha azok kővér telkek volnának, a szűk s népes határon nem úgy, mint a lélektelen tágas pusztán sat.

Mindennek van rossz s kellemetlen oldala, ellenben szép s jó része is. Ezen jobb s szebb résznek legjózanabb használhatása fog az eszmélkedő gazda törekedése, mint nemkülönben az okos ember élettörvénye lenni, ki azok megismerésében s felkeresésében mindenekelőtt az önkecsegtetést, az önmisztifikációt fogja kirekeszteni – mert ezeknél nagyobb szemfényvesztő s vakító a világon nincs.

Hány gazda találkozik nálunk, ki alföldön úgy viszi gazdaságát, mintha felföldön lakna s viszont? S ugyan hány van, kiről azt lehetne mondani, hogy székes vagy vizenyős földi, sovány domboldalai vagy sűrű rengetegi s még legjobb szántóföldi s rétei is a lehető legnagyobb tiszta jövedelmet hoznák? Hány ismeri igazán mezeit, lapányit, hegyeit, mocsárit, tavait, összeköttetésit, szomszédit, hazáját, éghajlatát sat.? S így nem természetes-e, hogy nemritkán még a legjózanabbnak látszó elintézés is semmivé lesz, mint az erős s másképp ügyesen felállított építmény is összeomlik, ha üreg rejtez fenekén.

Mit ér azon hiabavaló, de igen közönséges okoskodás, melynek talpköve csak egyedül a sok „ha” s mindég „ha”, s nem egyéb. Ha ők ülnének a tanácsban, ha Bánátban volna jószágok, ha őket meghallgatnák sat., akkor vágtatva indulna minden a tökéletesség felé sat. S mi magunk hányszor okoskodunk így! S hányan hoznak rólunk s tetteinkről bal- s hibás ítéleteket, mert se szándékunkat, se helyzetetésünket nem ismerik. „Ha N. helyén volnék, tudnám én, mint kellene vinni gazdaságát. Most alig van épülete, földjei jobb részét víz bírja, tisztei csalják, nem is értik a dolgot, én kétannyi jövedelmet állítanék ki sat.” S mindez eszesen hangzik; de ha tudná, hogy N. mennyi adósságot vett át jószággal, semmi hitele nincs, csak mostan házasodván lakásról kell gondoskodnia, s más jószági is vannak, melyekben a javítás sokkal jutalmasb sat., akkor imígy fejezné be okoskodását: „Ezeket mind nem tudtam.” Azért nehezebb cselekedni maga helyén, mint másén; magunkén minden gátot s akadályt meglátunk, másén pedig közönségesen nem.

De ha hibáznánk is ítéletünkben s eszközünk választásában, nincs-e annál természetesb, bármi szomorú legyen is?

Helyezetetésünk mennél magasabb, annál kevesebbet láthatjuk a dolgok valódi állapotját, mert akárki mit mond, általában véve csak magunk szemeivel láthatunk. Ha a fülbesúgást, árulgatást meg nem szenvedjük, hogy tudhatjuk: hátunk mögött mi történ? Ha pedig elfogadjuk, mint hihetjük csak egy pillantatig is, hogy azok, kik oly alacsony s megvető mesterséget űzni képesek, minket, mihelyt hasznokat látják, megcsalni nem fognak? S íme, ez az emberiség árnyékosabb oldala!

Gazdáink egy része századát előzi meg, s úgy cselekszik, mintha már 1901-ben élne; más része pedig úgy gazdálkodik, mint II. András idejében volt szokás. Egynek mezei olyanok, mintha erővel hozták volna oda Belgiumból, másoknak síkjai pedig oly ábrázatlanok, hogy azokon tevével vagy dromedárral összetalálkozni nem volna meglepő. S ezen előmenetek vagy hátramaradások nem mindég a körülállásoktól, de többnyire a birtokosak gondolkodásmódjától függenek. Némelyik a burkus, a mecklenburgi sat. szisztémát dicséri s utánazza, midőn sok kirekesztőleg a magyar s erdélyi régi szokást magasztalja, s csak úgy szántja földét, mint azt nagyapja szánta valaha, vagy tán éppen nem is szántja! Olyik cseréppel s rézzel földi gazdasági épületeit, másik még nádgarádot se fon sat.

Ha a Heves vármegyei vagy bácskai gazdag angol módra gazdálkogna, balul tenné, mert a sokszor uralkodó szárazság miatt nem díszlene minden fű neme lapányin oly derekasan, mint Albion szigetében, hol sok a köd, sok a nedvesség – úgy nem volna annak ítélete ép, ki azt hinné, hogy külföldön általában semmi sincs, ami hazánkra igen illene, és egy s más tárgyban többé előre nem mehetnénk. Ha úgy volna, szinte a marhahús mindennapi használásának is meg kellene szűnni, mert régi apáink, bizony nem tagadhatni, valaha csak jobbára lóhússal éltek, s ha akkor, midőn az ökör jött divatba, szabad volt nékiek előhaladni, mért nem ma nekünk is abban, ami helyes s józan? S mért volna tőlünk az megtagadva? De sok akad olyan, aki valamely előmenetelen ma éppen úgy haragszik, mint három-négyszáz év előtt azon haragudott volna, amit ma dicsér, s amiért ósatyáink bölcsességét áldja. Mint Kupa embere, éppen úgy kikelt volna annak idejében lóháton faszékér ellen, mint harminc esztendő előtt hintók s most zártkocsik ellen kelne ki. Az ilyes mindenben hátramarad, ami által senki sem vesz többet, mint ő maga: harminc esztendő előtt, midőn a többiek már hintón jártak, ő mind parasztszekéren ült; ma, midőn mások tisztaság miatt társaságba, s ha az út engedi, olvasás végett még utazásra is inkább zártkocsiban mennek, ő hintóba lép; ha pedig az emberi ész idővel még valami ügyesbet találand fel,

ami által magát egy helyről másra vitethesse, s mindnyájan vagy gőz által, vagy pedig levegőben fogunk szélvészkepp utazni, akkor ne kételkedjünk, őtet fogjuk látni zártkocsiban.

Eleinte mennyit nem kiabált sok gazda a spanyol juh ellen, ki végre akkor adta magát testestül-lelkestül e tárgynak, midőn legszebb időszaka már leforgott. Ma éppen oly heveséggel kelnek angol ló, kender, selyembogár sat. ellen ki, mint valaha megint más új javítás ellen fognak hevesen kikelni! Én józanabbnak s tanácsosbnak látom azon határt, mely az idő előtti előmenetel s a hátramaradás közt van, s melyet a hidegvér s csendes ész jelel ki.

Egyet s mást mindazáltal próbálni, úgy gondolom, kinek-kinek kötelessége, mert másképp egy tapodtat sem mozdulnánk elő. Ha mindenki magában azon egyszerű kérdést tenné csak: „valjon mi fogna történni, ha minden ember éppen azt cselekedné vagy azt abbanhagyná, amit én”, lehetetlen, hogy igen sok a világon másképp ne forogna; például „én a többséghez csatlom magamat – diétára nem megyek, ott úgyse használhatok, majd lesznek nálam okosabbak is – ország védelmére ki nem kelek, hisz én az ellenséget úgyse tarthatom fel – én aláírást később oldom – két esztendő múlva gyepré én is hozok lovat – váltógazdaságot, új ekét, görbe kaszát én nem használok, majd lesz más, ki próbálja” s több ilyest. – Már ha mindegyik ezt szorosán követné, se majoritás, se minoritás, de még opinio se lehetne, országgyűlés képviselő híja miatt egészen abban múltna, az ellenség legkisebb hátráltatásra se találna, az egyetem pénztára üres volna, a versenyzés megszűnne, a földművelés örökkön-örökké *patrio more* (ősi szokás szerint – a szerk.) veszteg állana sat.

Másról pedig több értelmet, körülményi szabadságot, bátorságot mért tenni fel, s mért gondolni másban több kötelességet s tán több kedvet is azok teljesítésére, mint magunkban? Ily mentségek *modestia* (szerénység – a szerk.) köpönyege alatt közönségesen nem egyebek, mint vagy restség, vagy puhaság s nemritkán *hypocrisis* (képmutatás – a szerk.) állítási. S más mért tegyen, fáradjon inkább, mint mi? Hol alapul ennek igaza? Nem! Tegyen ki-ki jót, s műveljen derekast, mennyire ereje engedi. Magát felsőbb sors által kiválasztott különös lénynek, reformátornak, új Mohamednek tartani – legnevetségesb, tagadni nem lehet; de nem kevésbé szomorú magában s maga erejében semmit se bízni, s mindenütt mást állítani maga helyibe. Az élet pályáján érezze ki-ki s becsülje meg önmagát, mert egy férfiú, ki kebelében viszi a *justum ac tenacem propositi virum* (az igazság és tervei mellett kitartó férfi – a szerk.) sat. eltökélt értelmét, vajmi nagy *auctoritas* (tekintély – a szerk.) a földkereken!

Az eddig előadottak mindazáltal nagy figyelmet nem érdemlenek, s csak azon hiányok vagy feleslegek legtermészetesb következtetési, melyek a gazdát vagy egészen tehetetlenné teszik, vagy minden iparkodásnak ellenszegülnek. S azon hiányok vagy feleslegek, im ezek: *az egyetértés s hitel híja, a legelő, fajzás s birtokok osztatlansága, a céhek, limitadó, robot s dézsma létele.*

Az ember közönségesen munkássági körét, vagy hogy érthetőbben mondjam, azon időt, mely valaminek kezdetétől fogva annak megéregettségéig tart, igen rövidre tűzi ki. Ezt világosabban nem tudom kifejtteni, s kár, mert bizony igen fontos. Vizsgáljuk azért tovább, s kérem az olvasót, figyelmezzon.

Társaságban látunk néha olyat, ki elméssége, bájos előadása s bizonyos kecs által bámulásra gerjeszt, mindenkit mulat, s annyi díszlete – *successusa* (sikere – a szerk.) – van, hogy agya épségin nemcsak nem kételkedünk, de tán azt irigyeljük is; midőn, meglehet, másnap már számos indiszkrécióra s bohóságira akadunk, melyek által sokkal többet megbántott, mint mulatott, s magának tán egy barátot se, de számos ellenséget szerzett. Ilyenrűl azt mondanám, munkássági körét igen szorosra tűzte – vagy hogy csak két-három órára volt esze. – Más iskolából kiléptekor mindjárt feleséget vesz, mind a kettő gyermek, nincs a háznál egy kávékalánnyi tapasztalás, de szépen folynak az órák sat. – errűl azt mondanám: négy-öt esztendőre volt esze. – Harmadik egyet s mást vadászott a világon, aminek minden becse fény, füst, illat, nem egyéb; és lelki, testi s házi csendét a hajhászatban odaveszté. Mint magasabbra ment, s mennyivel feljebb emelkedett, annál rútabbá lón, mint a *Ginkgo biloba* (ginkófa – a szerk.), mely gyenge idejében szép s rendes plánta, esztendők forgásával végre idomtalan rongyos fává válik sat. – errűl is azt állítnám: csak bizonyos időre volt esze. – Van olyan is, kit mindenekelőtt hazája elmaradása érdekel, s kinek minden ügye s munkája annak felemelésére céloz; de egypár év alatt századra kiterjedő munkát s fordulást akar végbeinni, sehol nem szánt, hanem mindjárt vet, a hónapos salátának, mert az szaporán nő, örvend, s csak azt öntözi, midőn azonban a fiatal csert, mivel lassan zöldül, még észre se veszi, s a valaha felségessé leendő erdei királyt vigyázatlanul elgázolja. Errűl is azt mondanám: be kár, hogy ily rövid időre van esze sat.

Ha pedig annak magyarázatjába ereszkedünk: mi az ész? – soha tíz ember közt három annak értelmében meg nem egyez; „Mennyi esze van U.-nak, mivel annyi pénzt tudott szerezni.” – „Csudálatos

ész ezen H., tízezer verset tud könyv nélkül.” „Már hogy O.-nak van esze, arrúl nem kételkedhetni, mily jó rendben van háza, s felesége s gyermekei mily szépek, be kellemesen él.” – „Ez ám az ész, huszonnégy nyelvet tud” sat. Csak ezek után is: valjon mi az ész? Mert akikrúl szólánk, azok lelki tehetségi éppen nem egyenlők, sőt inkább igen különbözők; mert a jó memoristának tán nem lesz felesleg pénze; a dús pedig egy verset se tud könyv nélkül; a boldog férj egy-két nyelvet tán jócskán, egyen-kettőn pedig darabolva szól; a lingvistának ellenben nincs, ki szeresse s ki élete útját virágokkal hintegesse.

Hát ugyan: mi az ész? Ítéletem szerint jobb értelményét az észnek nem adhatni – azoknak ti., kik érteni akarnak –, mint így: „Ennek egypár órára van esze, annak több napra, emennek öt, tíz, húsz esztendőre, amannak egész életre s ennek századokra, öröklétre.”

Technikai s egyéb tárgyokban éppen így áll a dolog. Ha egy utat készítünk, s csak egypár esztendőt tűzünk ki, akkor az olcsó, s így természetesen rossz út fog jobbnak látszani szemünk előtt; ha tíz, húsz, harminc esztendőt veszünk össze, csalhatatlanul úgy fogjuk tapasztalni, hogy a drága út – legolcsóbb! Ha kevés időre számlálunk, faszindellel fedjük házainkat, s így a tűz, melynek csak jó barátunknak kellene lenni, sokszor fertelmes ellenségünké vál. Azon országokban, hol messzebbre számolnak, ki-ki nevetve nézi, mint tüzelg a kémény, s a londoni lakos örül, hogy már kilábolt nemzete azon időbűl, mikor városában egyszerre 13 000 ház égett hamuvá. Másutt, hol csak közelre számlálnak, kétségbeesés festekszik a szegény falusi ember képén, midőn lakhelye felül egekbe tornyodzik a fekete füst – s egy kevés zsír, mely a kéményen kifut, egy darab tapló, mely pipa mellé esik, elegendő az Istenhez hasonló embert sok ezernyi szívreható kiáltás közt gyászba borítani, nyomorúvá tenni, s tán éppen olyanokat, kik fa híja miatt ritkán főzhetnek s bajjal, vagy csak igen kis ablakú házakban melegedhetnek, s így a tűznek kevés javát, hanem jobbadán átkát tapasztalják.

Ha vámot kellene fizetnünk, azon pillantat, midőn pénzünkűl megválnánk, s lovaink egy kicsinyt megpihennének, soknak kellemetlen, de aztán több óráig, sőt több napig jó úton járni annál kellemetesebb volna. Most kevesebb testi fáradsággal megyen az utazó Bécsbűl Philadelphiába, mint Bécsbűl Kolozsvárra; ott hosszabb időt tűznek ki munkássági köreiknek, itt kevesebbet. Testi erő s egészség haszonvételében van szapora, halk s lassú élő; tudományokban, világbölcsességben kisebb-nagyobb magasságra emelkedő; némelynek esze, úgyszólván, már iskolábűl kiléptekor áll meg, másnak később fagy be – kevésnek lelke tágul s nagyobbodik koporsóig mind jobban. Alkotmányban, országglásmódban a legnagyobb rész egyedűl egynek vagy a népnek keziben szereti látni a hatalmat – s így csak rövidre számlál – mert az első legegyszerűbb, a másik pedig oly kormány mód, melyben ő is részt vehet. Hogy csak kevés Marc[us] Aure[lius], Antoninus Pius, Traian[us] volt, az nem jut eszibe, s vele nem gondol, hogy ellenben több nem vezethet keveset józanul, hanem néhány sokat, annak eldönthetetlen igazságát nem is gyanítja, ámbár a népkormány nem fér jobban össze a természettel, mint ha több kocsis hajtana egy lovat, vagy egy hadnál számosabb tábornok volna, mint közvitéz. Csak kevés számlál hosszabb időre, s keresi képviselői alkotmányban bátor létét.

Vasúttal, csatornával éppen így van. Néhány esztendeig a köznép keresetét csorbítja, némely vásárt felesleggel borít el, s azáltal a közel birtokost ideig-óráig károsítja, de számos esztendő leforgása után az egész vidéket elősegéli s felemelkedésre bírja, s végre szinte mindenki vagy legalább a számos rész önhasznát sokszorozva leli a közgyarapodásban. Így van a legelők s fajzás elosztásával, a céhek, limitadók, robot s dézsma lételevél. Ha egypár évet veszünk össze, akkor jobb, ha minden mozdulatlan áll meg, ha egy fertály vagy fél századra tekintünk, akkor változás kell. A kérdés csak az: mi kívánatos: rövid vagy hosszú időre való ész s abbűl származó pillantati vagy tartós jólét? S aszerint ki-ki felelhet magának.

Az egyetértés híja, melyet így is magyarázhatni: „*Neked sincs, nekem sincs, mert nem értjük egymást*”, csalhatatlan oka többek közt annak is, hogy hazánk jó részét víz bírja, posvány fedi, s hogy sokszor – s ezen ne kételkedjünk – valami rossz kotyogó malom hátráltatja egy egész vidék virágzását! Ha igazán s önccsalás nélkül akarjuk számba venni, mily kevés mai napi haszon tartja paralizálva némely vidékek jövődj bizonyos nagy hasznát s óriási előmenetelét – csak *indignatióval* (felháborodással – a szerk.) szemlélhetjük a Körös berkeit, Tisza, Dráva, Bodrog kiöntését, Hanságot sat., melyeken ezernyi famíliák élhetnének boldogul (melyek tán most nyomorúsággal küszködnek), vagy egészen új nemzetségek támadnának, melyek által az ország ereje s dísze hathatósan öregbedne. Mily szép tartományokat nyerhetnénk egy csepp vérontás nélkül a hazának! S mennyire szelídülne s nyájasodna még anyaföldünk levegője is, ha nád és zombék helyett, melyben most róka s farkas csatangol, kies mezők s mosolygó lakhelyek támadnának! Az egyetértés híja oka, hogy a föld gyomrában fekvő legnagyobb kincs, a vas és kőszén, csak kis mennyiségben jut napvilágra – oka, hogy sokszor hazánkfiainak része éhezik, midőn

része feleslegben tombol, s a haza oly testhez hasonló, melyben a vér nem kereng – oka, hogy sokszor némely helyeken természetményinkben fulladunk, melyek kis becsúék idehaza, de kinccsé válnának Amphitrité kék kristályán! (a tengeren – a szerk.)

S mért nem értjük egymást? Mert ki-ki *különb-különb időkört tűz ki munkásságának*. Egyik csak magának s magáért él; s így előtte a mai haszon, habár nem nagy is, legfontosb – másik övéinek s utóinak szenteli napjait, s így annak a mai kár, mely idővel hajt csak hasznot, nem sajnós, s azt könnyen túri – sat. S íme, itt állunk megint az egyesületek mindenekelőtti szükségénél, mert ki-ki vagy rövidebb vagy hosszabb időre terjeszti ki plánumit, s így azok közt p. o., kinek kettő vagy öt esztendőre s kinek tizenöt- vagy harmincra van esze, egyezés minden bizonyal nem lehet soha – s ezen hiányt kirekesztőleg csak az egyesületek lelke pótolhatja ki, mert hidegvérű s minden oldalú vizsgálat, mely indulatosságon túl van, oly világosságba hozza végre a mai kis haszonnak tán holnap nagy kárát vagy viszont az ideig-óráiglan elmaradás s veszteségnek jövőbeli nagy előmenetelét s nyereségét, hogy a *magát s mait* legszeretőbb is fog holnapra gondoskodni s áldozni; s az, ki eddig csak mindég holnapután akart vigadni s ma búsult, még ez órában éli világát, s ürít ki velünk egy pohár mádi tőke nedvét azok jólétére, kiknek ezen munkát szentelém. S éljenek boldog megelegedésben!

A *hitel híja oka*, hogy senki nem jobbíthatja földeit oly mértékben, mint természet szerint lehetők kellene lennie. Egy erős ló közönséges úton s kocsin 200 mázsát nem fog húzni, ez természetes; de hogy 2 vagy 3 mázsánál többet ne húzzon, az természetlen, s mindenkinek is szemébe tűnik, mert a ló erejét s mázsa terhét kombinálni ki-ki tudja. Hogy hazánkban 50 ezer hold birtok félmillió jövedelmet pengőben ma nem hozhat, az is természetes; de hogy 30, 40 ezernél ne hozhatna többet s pedig veszedelem nélkül, az a természettel összeütközik, s mégis úgy áll a dolog. Már ezt megint nem mindegyik tudja egyeztetni, s azért vegyünk elő példát.

Gyors Pálnak 200 ezer forint adóssága van – s csak pengőben vegyünk mindent, nehogy tán valakit papirospénz által, minekelőtte arrúl szó lesz, botránkoztassunk –, s középszámmal 28 ezer forint jövedelme. Pál úr sem a jelent, sem a jövedőt kirekesztőleg nem szereti, de vígan éli a jelent, s amellet a jövedő álmaiban is szép reménnyel ringatja szívét; ha mindazáltal valamely időhöz inkább hajol, az a jelenvaló, mert jobban kedveli, amit már megfogott, mint azt, amit csak foghatni remél – s e részben azon ezrektől különbözteti meg magát, kik csak mindég azt óhajtják, ami nem övék, s kiknek még a nádméz is keserűvé válik ajkaikon; vagy azoktól, kiknek szebb jövedő soha nem nevet, s csak a szűk jelen virágít tudják szedni; szóval Pál úr középuton szeret élni, s javainak ma és holnap is kívánja hasznát venni. Ez karakteri fő rajza.

Birtoka 70 ezer hold s hazánk oly tájékán, hol föld s vásár tűrhető. Törvényes kamatot fizet 12 ezer forintot, s ezt legnagyobb pontossággal cselekszi, mert minden adósságát, igazi *hypothekát* (jelzálogot – a szerk.) adni nem tudván, becsületbeli adósságnak tekinti. Egyéb terhei is vannak, melyeket éppen oly szentül visz, úgymint több egyesületek tagja s számos alíráások részese, s ezekre kell 1 ezer forint. Falusi háztartása s városi lakása, akár ott lakik, akár nem, megy 3 ezerre, s így marad szabad rendelésére 12 ezer forint. Igazán véve tehát ez valóságos jövedelme, mert az említett kiadásokat becsülettel alig vagy éppen nem kisebbíthetni. Kamatot fizetni, kötelezésnek eleget tenni oly szent tartozás, mint nem lopni, nem rabolni. Otthon szomszédit szívesen látni, városban jobb társaságban élni elkerülhetlen s egyszersmind kellemes szükség. Már 12 ezer forinttal ugyan mit fog tenni Pál úr? Ha csillagát, melybe sorsa helyezteté, csak egy kissé is meg akarja tekintgetni, s úgy, mint a jó gazda birtokát ismeri, ő mint ember, lakhelyét csak a határszéleken is meg kívánja vizsgálni, legalábbis kell esztendei utazásra 10 ezer forint. Ha az univerzum- vagy hazájára nézve csorbának látja, hogy vele magva szakad, ő lévén az utolsó csemete, feleséget vesz, s egypár év alatt tele a ház aprónéppel, s 10 ezer forint megint nem lesz felesleg. Ha nőtelen éli hazaföldén napjait, annyi unalmat lel házánál, s ha birtokához képest nem költ, lova, szakácsa sat. nincs; jó barátinak száma oly szűk, hogy 10 ezer forint egy kis előmenetelre a világban alig lesz elegendő – szintúgy nem, ha valamely gyűjteményt állít fel, vagy tán éppen *antiquarius*. (itt régiséggyűjtő – a szerk.)

S így, ha 10 ezer forintnál több el nem kél személyére, ami legnagyobb csuda volna ily helyzetben – a 70 ezer hold birtok javításra esztendei 2 ezer forint marad, mely oly kiterjedésre annyi, mint egy szekér só a Dunába. Ezen 2 ezer forint meg se fog látszani, s oly kevés, hogy alig hajt hasznot. S így Pál úr azon dilemmában áll, hogy vagy télen gubában s nyáron pőrén harminc esztendeig mindegyre odahaza lakjék és javítson, vagy a 70 ezer holdat szinte *in statu quo* (a maga állapotában – a szerk.) hagyja, mert javításra adósságot tenni – a mi pénzbeli elrendeltetésünkben – bizonyosan nemcsak az ügyetlen gazdát, de még a józan Gyors Pál urat is tenkre hozná; habár eleinte csak 5-tel 6-tal fizetné is 100-át, midőn javítási tán 10-et s többet is hoznának 100-túl.

S itt látszik legvilágosabban, mily természetlenségbe helyezteti a hitel hija a magyar gazdát! Úgy lenne Pál úr boldog, ha sorsához képest élhetne, s egyszersmind jószágit javíthatná is; most vagy egyik- vagy másiktól ki van rekesztve. Úgy boldogulhatna, ha 200 ezer forint adóssága mellé még 200 ezer forintot venne fel, s azt józanon jószágiba investálná, hanem egyúttal bizonyos is lehetne, amiről ma senki sem az, hogy ok nélkül pénzt fel nem mondják, amitől az adós egyedül akkor szokott lenni ment, midőn a hitelező tudja, hogy pénzéhez juthat kétségkívül szinte minden órában.

Ha tapasztalás nem mutatná, mely hitelt szül ezen lehetőség: minden pillanatban pénzéhez juthatni, azt csak természetes pszichológiai érzésünk is megbizonyítaná, hogy ezen könnyűség: „minden órában magunkéhoz juthatni” – mennyi nyugalmat s lelki csendet terjeszt keblünkbe! Melynek hija sokszor legkisebb ok nélkül lázítja fel a hitelezőt, s buktatja el szinte kincsei közt az adóst! – S nem így van?

Tudom, nehányan így fognak ezek ellen kikelni: „nem mondhatni, hogy mindenütt hátra volna a mezei gazdaság, s még nálam is már egy és más előre ment, hogy pedig *hypothekát* nem tudna adni a magyar földesúr, az éppen nem áll, s ugyan hol tudna adni valaki bizonyosabbat?” Ki azt, hogy: egy kis váltógazdaságot (a pillangósvirágúak és a gabonafélék vetésforgója – a szerk.), egypár birkaaklot állított, s mivel már egy kanálist húzott, jobbágyit regulázta (birtokszabályozást végzett – a szerk.) s kis bükkönyt, lóherét természet, ugyancsak derekas *industriónak* tartja – ámbár igen meglehet, hogy *mostani állapotunkban* ez legjózanabb – az minden bizonyal csak mindég anyaföldét tapodta, soha künn nem volt, jobbat nem látott, s így a tárgyúl csak úgy ítélt, mint vak a színekről – s ilyenekkel keserves világot keresni. Ami pedig a *hypothekát* illeti, ne gondoljuk, hogy az igazán mienk legyen, amihez mindég csak holnap s tán soha vagy igen későn juthatunk.

S továbbá vegyük tekintetbe, hogy adott *hypothekánkat*, bár az tán igen felséges – a külföldi s legközelebb szomszédságunkbeli pénzesek olyasnak általjában elismerni nem akarják; s ezen állítást azon számosak legjobban bizonyíthatják, kik pénzt kerestek künn, de magoknak – mert mások számára volt elég a ládában – nem kaptak.

„Hisz a *liquidum debiti per* (adóssági per – a szerk.) elvégződik hat esztendő alatt” – új ellenvetés! Ha ezt megengedem is, noha tapasztalásom szerint igen kételkedve, mit ér a *hypotheka*, ha teszem, tőkém, ami mindenem, 1830-ban adom ki, s több esztendőig kamatját, sőt hírét se kapom, éltemen azonban unalom, kedvetlenség, pénzsűke rágódik, s végre 1835-ben, éppen egy esztendővel a szerencsés *executio* (végrehajtás – a szerk.) előtt meghalok; vagy ha életben maradok is, az adós a törvényes foglalást ellenállással hátráltatja, s ha új galiba után az ítélet végrehajtatott, az elfoglaltat, mely még kérdés, miként kamatozna, ismét erőszakosan visszaveszi sat.! S nincs-e ezen rajz az életből merítve? És mégis jó hypothekáról mernek némelyek szólani!

Kossuth Lajos beszéde

– az országgyűlés kerületi ülésén a bécsi eseményekről –

Tekintetes rendek! Olyan időket élünk, amidőn mindenkifőlött érzem szükségét annak, hogy ami e táblán szóba hozatik, a komoly megfontolásnak és egyetértésnek legyen szüleménye. E szempontból indulva bocsánatot kell kérnem a tekintetes rendektől, hogy a körülmények roppant fontossága által kényszerítve és az eseményeknek csak egypár perccel az ülés előtt megtudása által kénytelenítette, nem lehettem azon helyzetben, hogy – ami különben is, de különösen az ilyen körülmények között szoros hazafiúi kötelességem lett volna – nemcsak párt elvbaráttal, hanem – Istennek hála, miután reményem, hogy már most pártkülönbség köztünk nem leend, hanem mindnyájan hazafiak s hazafiságunk érzetében egy párt vagyunk – tisztelt követársaimmal aziránt előlegesen értekezhessem és véleményeket kikérhessem. De csak néhány perccel előbb jutottak tudomásomra az események. Ezt

méltóztassanak méntségül elfogadni. – A múlt éjjel Bécsben polgárvér folyt. – Metternich minisztériuma megbukott. (Hosszasan tartó örömrivalgások, szakadatlan tapsvihár.) Nem akarok ingerlő szózáttal élni, sőt inkább nyugosztalni akarok, s azért e tekintetben nem mondok többet, mint azt, hogy azon politikához, melyet a trónra és monarchiára nézve hetek előtt veszélyesnek mondtam, azon politikához makacs ragaszkodás a dolgokat annyira vitte, hogy a felséges császár és király jelenlétében a szeretett dinasztianak egyik tagja is tetteleges bántalmakkal illeteték. Ilyenek a következtései annak, hogyha egy embernek az olyan politikához ragaszkodása, mely a körülményekkel alkudni nem tud, határoz inkább a népek és trónok sorsa fölött, mint azon szent kapocs, mely a népek szabadsága s a trónok díszé és ereje közt létezik. Bécsben népmozgalom következte, hol, mint mondom, polgári vér folyt, a sajtószabadság az uralkodó által meg van adva. (Zajos tapsok és örömrivalgások. Fölkialtások: Nekünk is kell! A hallgatósághoz fordulva szóló imígy folytatá:) E dolgok fölött alkalmasint minket illet a határozat, valamint a felelősség is, az urak nem viselik a felelősség terhét, az a mi vállainkon fekszik.

A bécsi fegyvertár az uralkodó parancsára megnyitva, és minden polgár, ki nevét följegyezteté, fegyvert kap kezébe, hogy örökjék a nyugalom és a béke fölött, melyet Metternich politikája kompromittált. Ezeket az eseményeket nem sok hetek előtt mondtam, és ámbár a következé szavaimat igazolta, ezen szavaknak mondásához jóstehetség mégsem kellett, miképpen az, hogy Európa a néptömegeknek jogairól és jólétéről nem gondoskodott annak idejében, meg fogja rázkódtatni a világot, s egypár hét múlt el, és megrázkódtott a világ. Tekintetes rendek, nekünk egy roppant föladat jutott, azon föladat, hogy a megindult mozgalomnak hazánkban is mutatkozó terjedésére nézve a gyepelő kezünkben maradjon; mert még ez így lesz, addig a mozgalmak alkotmányos kerékvágásban és ösvényen maradhatnak, és a szabadságnak, törvényszerű jognak kikerülhetlenül kivívandó diadalát polgárvér s belnyugtalanság nem fogja fertőztetni. De ha kezünkben kirántatnék a mozgalom által az események vezérlete, akkor a következéseket csak Isten tudja. (Igaz!) E szempontból indulva nem látom annak idejét, hogy szemrehányásokkal éljek akár egyik, akár másik ellen; hanem csak azt mondom: nagyon óhajtottam volna, hogy fölírásunk, melyben figyelmeztetve van király őfelsége, miszerint alkotmányt kell adni a monarchiának, különben a trón és monarchia nyugalma veszélyben van, eljuthatott volna a fejedelem trónjához, mielőtt a föllázadt néptömeg demonstrációhoz nyúlt.

Én azt gondolom, hogy a hazának sorsával játszik, és végtelen felelősséget vesz magára az, ki a kifejezések fölött vitázik, és abban keresi az argumentumot a megegyezésre; nem pedig arra intézi figyelmét, hogy a mozgalom vezérlete kezünkben maradjon. E tekintetben megkívántatik, hogy a tekintetes rendek táblája az egész országgyűlés alatt a maga politikáját fölemelje a körülmények színvonalára, és ne engedje magát semmi által túragadtatni a kellő vonalon; de a vonalon innen se habozzék, hanem rögtön tegye meg, amit tenni kell. Nem motiválok többé semmit, hanem megteszem indítványomat, mely abból áll:

1. Kérem a tekintetes rendeket, hogy egy kebelökbeli küldöttség által méltóztassanak ő császári királyi főhercegségét, a nádort, ki éppen jelen van az országháznál, tisztelettel és bizodalommal megkérni, hogy minden további halasztás nélkül fölírásunkat tárgyalatni s magas befolyásával odahatni méltóztassék, hogy azon fölírás ne legyen köztünk továbbá is vita tárgya, hanem menjen föl mielőbb a trónhoz. (Az alsóház nem terjeszthette törvényjavaslatait közvetlenül az uralkodó elé, hanem csak a felsőházhoz továbbíthatta azokat – a szerk.) Megvallom, tekintetes rendek, miképpen, ha ilyen körülmények közbe nem jönnek, nem emeltem volna ezen szózatot, mert hittem és reménytettem volna, hogy talán magánértekezéseknek huszonnégy óráig folytatása által el lehet a célt érni. De az idő sürget, s a körülmények kimondhatlan fontosak, és én nem szeretném, ha a történeteknek híre az országban szétmenne anélkül, hogy megvitetnék egyszersmind annak híre, hogy a nemzet manifesztálta a trón előtt véleményét a nyugalom föltételei iránt. Azért nádor őfönségéhez küldöttséget óhajtanék küldetni, mely tüstint hozzá elmenjen; a formákban ne méltóztassanak nagyon fönnakadni a tekintetes rendek, mert most nem oly körülmények vannak, hogy a formákkal sokat bíbelődni lehetne.

2. A sajtószabadság Ausztriában meg van adva, akarják-e a tekintetes rendek annak kitenni e házat, hogy a nem magyar nyelven írott nyomtatványok nem magyar törvény szerinti felelősség mellett özönöljenek szét a hazában, vagy pedig akarnak intézkedni, hogy nálunk a sajtószabadság, melyre nekünk nemcsak elidegeníthetlen polgári és státusi, de törvényes jogunk is van, kellő korlátokkal körülírva törvényes úton hozassék be. Azt gondolom, ezt tenni a tekintetes rendek kötelessége, és azért kívánom határozatba foglaltatni, hogy a küldöttség, megfontolván az idő körülményeit, melyek hosszas, kimondhatlanul teljes és minden betúre nézve kimért kodifikacionális munkák készítését nem engedik, a lehető leghamarább adjon be véleményt. – Elöttünk van az egész világ példája: a badeni 1831-i sajtótörvények, úgyszinte a francia, württembergi, szászországi törvények, hol szinte trónus dült e napokban, ha jól vagyok értesítve. Vannak tehát e tárgyban már kész munkák. Annálfogva a küldöttség

jelentését mielőbb tegye meg, hogy a körülmények által túl ne szárnyaltassunk, s máshonnan ne diktálják a sajtótörvényeket, mint e törvényhozási teremből.

3. Kijelentem várakozásomat és óhajtásomat, hogy azon pezsgő magyar elem, mely Pozsony falai közt együtt van, méltányolni fogja helyzetünk nehézségeit, és hinni fog hazafiúságunkban, melyet nehéz idők között megmutattunk tettel, szóval, szenvedéssel, és bízván bennünk, nem fog olyan lépést tenni, melynek azon következései lehetnének, hogy a mozgalomnak alkotmányos szabadsági iránybani vezérletét el találnák veszteni az országgyűlés rendei. Ezen várakozásom, óhajtásom és kérésem kijelentése mellett a körülményeket úgy látom, hogy nekünk arról kell gondoskodni haladék nélkül, miszerint a belnyugalom az ország jóakarátú polgárainak ótalma és védelme alá legyen helyezve; s annál fogva azon indítványt vagyok bátor tenni: méltóztassanak a tekintetes rendek nem valamely nagy testületet, hanem két-három tagot kiküldeni oly meghagyással, hogy a lehető legrövidebb napok, órák, percek alatt, a belnyugalom fönntartásának honvédelmi eszközei iránt, a körülmények fontosságához mért rögtöni javaslatot terjesszenek a tekintetes rendek elébe. (Éljen! Éljen!)

Pozsony, 1848. március 14.

Délibáb

Petőfi Sándor: Magyar vagyok

Magyar vagyok. Legszebb ország hazám
Az öt világrész nagy területén.
Egy kis világ maga. Nincs annyi szám,
Ahány a szépség gazdag kebelén.
Van rajta bérc, amely tekintetet vét
A Kaszpi-tenger habjain is túl,
És rónasága, mintha a föld végét
Keresné, olyan messze-messze nyúl.

Magyar vagyok. Természetem komoly,
Mint hegedűink első hangjai;
Ajkamra fel-felröppen a mosoly,
De nevetésem ritkán hallani.
Ha az öröm legjobban festi képem:
Magas kedvemben sírva fakadok;
De arcom víg a bánat idejében,
Mert nem akarom, hogy sajnáljatok.

Magyar vagyok. Büszkén tekintek át
A multnak tengerén, ahol szemem
Egekbe nyúló kősziklákat lát,
Nagy tetteidet, bajnok nemzetem.
Európa színpadán mi is játszottunk,
S mienk nem volt a legkisebb szerep;
Ugy rettegé a föld kirántott kardunk,
Mint a villámot éjjel a gyerek.

Magyar vagyok. Mi mostan a magyar?

Holt dicsőség halvány kísértete;
Föl-föltűnik s lebúvik nagy hamar
– Ha vert az óra – odva mélyibe.
Hogy hallgatunk! a második szomszédig
Alig hogy küldjük életünk neszt
S saját testvérink, kik reánk készítik
A gyász s gyalázat fekete mezét.

Magyar vagyok. S arcom szégyenben ég,
Szégyenlenem kell, hogy magyar vagyok!
Itt minálunk nem is hajnallik még,
Holott máshol már a nap úgy ragyog.
De semmi kincsért s hírért a világon
El nem hagynám én szülőföldemet,
Mert szeretem, hőn szeretem, imádom
Gyalázatában is nemzetemet!

Pest, 1847. február

Petőfi Sándor: Minek nevezzelek?

Minek nevezzelek,
Ha a merengés alkonyában
Szép szemeidnek esti-csillagát
Bámulva nézik szemeim,
Mikéntha most látnák először...
E csillagot,
Amelynek mindenik sugára
A szerelemnek egy patakja,
Mely lelkem tengerébe foly –
Minek nevezzelek?

Minek nevezzelek,
Ha rám röpítéd
Tekinteted,
Ezt a szelíd galambot,
Amelynek minden tolla
A békeség egy olajága,
S amelynek érintése oly jó!
Mert lágyabb a selyemnél
S a bölcső vánkosánál –
Minek nevezzelek?

Minek nevezzelek,
Ha megzendülnek hangjaid,
E hangok, melyeket ha hallanának,
A száraz téli fák,
Zöld lombokat bocsátanának
Azt gondolván,
Hogy itt már a tavasz,
Az ő régen várt megváltójok,
Mert énekel a csalogány –

Minek nevezzelek?

Minek nevezzelek,
Ha ajkaimhoz ér
Ajkadnak lángoló rubintköve,
S a csók tűzében összeolvad lelkünk,
Mint hajnaltól a nappal és az éj,
S eltűn előlem a világ,
Eltűn előlem az idő,
S minden rejtélyes üdvességeit
Árasztja rám az örökkévalóság –
Minek nevezzelek?

Minek nevezzelek?
Boldogságomnak édesanyja,
Egy égberontott képzelet
Tündérleánya,
Legvakmerőbb reményimet
Megszégyenítő ragyogó valóság,
Lelkemnek egyedűli
De egy világnál többet érő kincse,
Édes szép ifju hitvesem,
Minek nevezzelek?

Pest, 1848. január

Petőfi Sándor: Miért zárjátok el az útam?

Miért zárjátok el az útam?
Bocsássatok!
Előre vonnak vágyaim, de én
Használni s nem ragyogni akarok.

Veszélyben a hon, s tette híja föl
Minden fiát,
S reményeim, sziklái állok én,
Lelkemre százszoros viszhang kiált.

Szilárd reményem, mint a sziklakő,
Mely nem remeg,
Hogy helyemen majd becsület marad,
Hogy a hazáért sokat tehetek.

A tettek vágya, tettek ereje,
Mint vad patak,
Folyt rajtam át, amelynek habjai
Szilaj morajjal mélybe omlanak.

Fölnézek a nyárdéli napba és
Nem fáj szemem,
Lenézek örvény fenekére és
Lenézek bátran, nem szédül fejem.

Közönséges napokban csak megáll
Más is helyén,
De majd ha minden ember tántorog,
Ottan leszek majd, s nem tántorgok én!

És jöni fognak rettentő napok,
Amilyeket
Csak álmodik most holdas éjeken
Az örülésig rémült képzelet.

Nem várok én dicsőséges s díjat
Munkáimért...
Kötelességet ingyen tenni kell,
S kötelesség munkálni a honért;

És a dicsőség? isten hírvél
Tovább mehet,
Nem kell nekem kacér leány, midőn
Ölelhetem hű feleségemet.

Miért zárjátok el az útam?
Bocsássatok!
Előre vonnak vágyaim, de én
Használni s nem ragyogni akarok.

Pest, 1848. július

Krúdy Gyula: Ál-Petőfi

Előszó

Most már mindörökre belépett a magyar titkok közé, akinek megfejtésén még sokszor elmereng az álmodozó magyar a messzi éjfelek csendjében is. Világra jövele, rövidre szabott, de a magyar búza bőségességével fizető élete, prófétakéhoz hasonlatos, tanú nélküli égberöppenése nagy rejtélyként maradt azok előtt, akik a hegységek alakjában, a folyamok futamodásában, az erdők zúgásában is szeretik a nemzet sorsát, jövődjét keresni. Természeti csoda volt ő is, mint a Kárpát hegylánca vagy a Tisza folyása. Lélekmegállító, mint a csillagos égboltozat, amely a magyar Alföldre borul, és csodálkozásba ejtő, mint Magyarország, amelyet az ősmagyar vezér a hegyek csúcsáról először meg-megpillantott.

Mindent szeretnénk róla tudni, és csak árnyékként látjuk a nagy messziségből külső emberi alakját; a belső ember, a belső Petőfi oly mélységbe tűnt előlünk, mint Attila koporsója. Mintha valami csodálatos emelgette volna körülötte egész életén át a felhőket, amelyek majd idejében eltakarják. Valami földöntúli, rejtélyes szellem jár a háta mögött, hogy a lábnyomait elrejtse azok elől, akik majd sírva keresésére indulnak a nemzet elvesztett, legszebb fiának. Valamely nemzeti babona, ősi mítoszainkból, pogány vallásunkból maradt csodatevés gondoskodott arról, hogy sohase tudjuk feltalálni őt, mikor azt hittük, hogy már a közelébe értünk, ahol a szívverése van, levegőt fogott a kezünk, eltűnik kutató

szemünk elől, mint a kürtszó az erdőn, mint a lélek a halottból, amint Árpád-királyaink eltűntek, hogy soha többé nem találkozhatunk velük.

Ami fennmaradott róla: jóformán képzelem, amint álmunkban látjuk visszatérni halottainkat. De nem tudjuk az álombeli alak szenvedéseit, legbensőbb gondolatait, mert hiszen a kéz nem tud minden érzésnek hangot adni, még az ajak sem, pedig annak milliónyi skálája van. Mondják, hogy mindazt papirosra vetette apró betűkkel, ami lelkében zenélt... De meg lehet vajon írni akár a Vezúvnak, akár egy kis virágnak a belső életét úgy, hogy azt mindenki megérthesse? Ki merné azt mondani, hogy ismeri Petőfi minden gondolatát, holott csak a verseit olvasta? Milyenek lehettek azok az érzések, amelyekhez gyöngye volt még az ő tolla is? – Feleletet senkitől sem kaphatunk, mert aki ösmerte is külső alakjában, csak úgy látta őt, mint egy örök nyugtalanságban tovasuhanó szellemet, mint a villámsugarat a horizonton, mint a folyó habját, amely örökké vándorol... Végzetes iramodásában nem állott meg annyi időre, hogy bárki a szeme mélyére, a lelke kútjába pillanthatott volna. Ragadta magával a reábizott másvilági lángot, hogy azt közéről senki szemügyre ne vehesse. Sietett élete, költészete nagy titkával el a földről, hogy visszaadhassa a legnagyobb darab magyar aranyat a Teremtőnek, aki reábizta.

Nem tudunk róla többet, mint egy átutazó vendégről, aki egy darab ideig a társaságunkban volt, és annyit mondott el életéről, napjairól, amennyit jónak látott. Nem tudjuk róla, hogy miként élt, amikor senki sem volt a társaságában, legfeljebb a csodálatos szellemalak hajolt feléje, aki tollát, sorsát kormányozta... Nem tudjuk, hogy miként töltött bizonyos éveket, amikor jóformán senki se látta az emlékezők közül; midőn országutakon járt, az ég alatt pihent, árva madárként aludt a bokor alatt, és tán verset írt a határkövön... Nem tudjuk, hogy mivel táplálkozott, amikor senkije, semmije nem volt, csak egy nagy darab gyémántja, amellyel az ország fővárosa felé közelgett, senkitől sem kérdezte az utat... Nem tudjuk, hogy kik csatlakoztak mellé a kanyargó ösvényeken vándorlásaiban, akik darab időre elkísérték, betyárok, vándorlegények, vagy külföldi nagy költők szellemei, könyvei... Nem tudjuk a házfedeleket, amelyek alatt a csodálatos álomlátások meglátogatták... Nem tudjuk a kunyhókat, amelyek csendes éjszakákon megvilágosodtak, amikor belépett... Nem tudjuk a nőket, akik nyugtalankodva néztek a vándor ifjú után, mintha különös álmuk lett volna az éjszaka...

Csak egy július végi nap emlékét őrizgetjük konokul véges memóriánkban, amely napnak a lehanyatlása után nem látta őt többé senki, sem eleven, sem holt állapotban. Egy nap ez, amely közömbös lehetne, mint a többi millió, midőn nyár lombjai között bujdosik a szél, és az alkonyat hosszú, mint általában nyár havában. Ebbe a dátumba kapaszkodik gyöngye tudásunk, mint valami szögbe, amelyhez az égboltozatról eltűnt üstökös további sorsát kötjük; eltűnt, meghalt, mondjuk arról a tüneményről, akinek életéről is oly szégyenletesen keveset tudunk, hogy ez örökös szemrehányásként éget...

Eltűnt, meghalt, ismételjük, mert szörnyű álmokkal volna telve éjszakánk, ha azt hinnénk, hogy Petőfi Sándor 1849. július 31-ike után is életben volt.

Kosztolányi Dezső: A léggömb elrepül

A költő megállt a Rákóczi út sarkán. Meglátta a léggömbös embert, ki a rügyező akác mellett állott az aszfalton, s vastag cukorspárgán egész csokor léggömböt táncoltatott, kéket, lilát, zöldet, sárgát, vegyesen. Kora tavasz volt. Ez a színpompa boldogan szorította szívét, mámorossá tette, érezte benne a nyarat, a lángokat. Odalépett az emberhez.

– Hogy ez?

Egy zöld léggömböt csikartak hosszúkás ujjai.

– Ötszáz korona, nagyságos úr.

– Drága – mondta mosolyogva.

Azzal lenyeste a gömböt a közös zsinegről, egyik gomblyukába kötötte, s a felső mellényzsebéből odadobott a léggömbösnek százezer koronát.

– Megőrültél? – rivalltam rá.

– Meg kell fizetni a passziókat. Ez a levegőgolyó többet ér nekem.

– De...

– Semmi de. A nyárspolgárok nem értik, ha végre egy becsületes ember honorálja a könnyűséget, a szárnyat. Nézd, nem olyanok ezek a kolibriszínű gömbök, mint a tavasz madarai, az aszfalt ibolyái?

Néztem a költőt. Hihetetlenül magas, vékony ember volt. Amint a léggömb kabátjához akasztva himbálódzott és szökdelt, félni lehetett, hogy elragadja őt, és tovább repül vele. Bámulta az egész utca. Néha olyan volt, mint egy karó, fején a léggömbbel, mint valami zöld kertigolyóval. Szeme pedig babonás, ábrándos, kék: két eleven türkizkő.

– Kinek viszed? – kérdeztem tőle.

– A fiamnak. Beteg. Az orvos léggömböt rendelt neki. – Elmosolyodtam.

– Mit mosolyogsz? – mondta indulatosan. – Nekem már csak ebben a semminél is könnyebb metángázban, ebben a ragadós kollodium hártában van a reménységem. Te tanultál fizikát, vegytant, s tudod, hogy ezt nemigen rendelik orvosok. Bizonyosan kuruzslónak, szélhámosnak tartod azt, ki metafizikával, okkultizmussal gyógyítja az én szegény kis betegemet, de akkor a többiek, a pozitivisták, az alaposak, az orvosi szakközlönnyök tanult munkatársai s az egyetemi dobogók hátramoszdítói egyenesen gazemberek. Orvosságaikat a moslékba öntöttem, s kifüstöltem utánuk a szobát. Nem akarok tudni róluk. Most egy különös idegorvosban bízom. Nemigen előkelő hangzású a neve. Két évet ült sikkasztás miatt. Elvesztette diplomáját is. De szíve van, képzelete van, és sugallata van. Ő az én barátom.

Szótlanul mentünk.

– Nos és mi baja a fiadnak?

– Mi baja! Nem tudom. Senki sem tudja. Két évvel ezelőtt négyéves korában egyszerre elkomorodott, s azóta alig lehet szavát venni, minden iránt közönyös, bámul maga elé, ásítózik, alszik. Egészen elpohosodott már. Gonosz, öreg az arca, mint egy elbutult vénembernek. Hajh, barátom, ha ez segítene.

– Vannak pajtásai?

– Az egész körút gyerekeit odacsődítettük. Rájuk se nézett. Lärmás játékokat vettünk, puskákat, ágyúkat, trombitáló katonákat, kukorékoló kakasokat, de egyiknek se volt foganatja, az én kis mélabús filozófusom a másik oldalára fordult, s aludt-aludt.

– És bízol ebben?

– Bízom. Ez a táncoló léggömb nekem is valami rendkívülinek tetszik. Meglátod: föl fogja röpíteni.

Hazaértünk. Fölkapaszkodtunk a harmadik emeletre. A lakás csöndes, reménytelen volt, mint ahol gyógyíthatatlan beteg van, s a környezet már belefásult a tudatba, hogy úgymint minden hiába. Az ágyban feküdt a beteg. Rátékintettem, és megijedtem tőle. Feltűnően értelmes volt az arca, öreges és csüggeteg, mint egy elhízott filozófusé, ki már csak a mozdulatlanságban és nirvánában hisz, s megveti a tépelődőket, a becsvágyó, korlátolt mozgókat. Mellette a széken kétes világításban egy szomorú alak gubbasztott.

– Berthold, idegorvos – mondta csöndesen. Őszintén szólva nem így képzeltem az idegorvosokat. A börtön járt eszemben, ahol hosszú évekig sanyargott. Arca himlőhelyes. Vékony állán gyér, nyírt, vörös szakáll, bajusza helyett erős borosták. Holmi sovány rókához hasonlított. Szájából dőlt a pálinkaszag. Erős virzsíniát szívott, s minden pillanatban félttem, hogy a vörös tűzponttól föllobban az egész ember, meggyullad, elég kékes lánggal, mint egy automatagyufa.

– Megvetted? – kérdezte barátomat.

– Itt van – mondta, és átnyújtotta neki a léggömböt.

– Pompás – kiáltotta föl villanó szemmel. – Ön, uram, nem is sejti, micsoda megbecsülhetetlen szolgálatot teljesít ilyen léggömb a modern idegterápiában. A melankólia effajta makacs eseteiben egyszerűen csodatevő. A beteg elveszti minden kapcsolatát a földdel, és levegőszerű, könnyű, virgonc lesz. Pár nap múltán már látszik a hatása. Csakhogy vigyáznunk kell. Csinján kell vele bánnunk, mint a mérgekkel. Nem akarnám, hogy a kisfiú is olyan érzéketlen legyen a realitás iránt, mint az apja.

Keszeg pillantásával a költőre nézett. A költő kitekintett az ablakon.

– Rajta már nem lehet segíteni – mondta az ideg orvos, mosolyogva.

Aztán megfogta a léggömböt, s a cérnával odakötötte a rézágy gombjához.

– Kölyök – kiabált a gyerekekre, nem épp orvosi tapintattal –, ébredj. Nézd, itt a léggömb.

A fiú fölnyitotta szemét, aztán ismét lehunyta.

– Nem kell – motyogta.

Csalódottan álltunk az ágy mellett. Az orvos leküldte a cselédet három másik léggömbért, egy sárgáért, egy pirosért és egy kékért.

– A színek igen fontosak – mondta fontoskodva.

Mikor megérkeztek, a másik hármat is odakötötte az ágy gombjaihoz, úgyhogy az ágyban, a négy ficánkoló gömbbel, volt valami légies, meseszerű, egy induló aeroplánhoz hasonló.

– Gáspár – szólt újra –, nézd a léggömböket.

A gyerek föltekintett. Kissé elcsodálkozott. Aztán újra visszatorpant közönyébe.

– Nem kell – nyafogta.

Vártunk. Fél óra múlva a beteg fölült az ágyban, szeméit dörzsölte, beszélni kezdett.

– Álmodtam.

– Miről?

Az orvos mosolygott.

– Itt vannak – kiáltotta, és leoldott egyet, a gyerek kezébe adva.

A fiú játszani kezdett. Megvártuk, míg besötétedik. Ekkor az orvos bezsírozta az egyik léggömb cérnáját, s óvatosan meggyújtotta. A vékony lángcsík lassan kígyózott a gömbig, ott aztán belékapott a hártába, s délibábos tűzkoszorúvá pukkant szét, összerázva, megvilágítva a sötét szobát.

– Nagyszerű – kiáltott a beteg, és kacagott.

Késő éjjel mentem haza. Sokat gondolkoztam erről az érdekes szélhámosról, ki, mint valami bűvész vagy szent, egyszerre meggyógyított egy beteget. Később azonban nagyon is átlátszónak tetszett a fogása, nem tulajdonítottam túlságos fontosságot neki, el is felejtettem. Egy álló hónapig a barátommal sem találkoztam.

Júniusban egy mulatóhelyen láttam.

– Nos?

– Óriási – kiáltott. – A fiam meggyógyult. Egészséges, mint a makk. Reggeltől estig futkároz, hancúrozik,

játszik a léggömbökkel. A szobámat már egészen földülta. Ha hazamegyek, a szekrények tetején, az ablakpárkányon, a könyvtáramon találom. Valóságos gyerekaviatikus. Most a Svábhegyen lakunk. Jöjj ki egyszer hozzánk, látogass meg.

Csak késő nyáron mentem el, több hónap múlva. Gépkocsin rohantam a hegyre. Egyik fordulónál találkoztam a fiúval, aki a félhomályban egy zöld léggömbbel viaskodott. Ugrált és táncolt, nevetett és röpdösött. Örültem a viszontlátásnak, és intettem neki a kalappommal.

A költő otthon volt, a dolgozószobájában. Komoran, halkán köszönt.

– Mi bajod?

– A fiam...

– Hogyan?

– Ül le. Mindent elbeszélék.

Leültünk a tornácra a kis, terített asztalkához, s élveztük a hűvös, nyári éjszakát. A költő meggyújtott egy zöld villamoslámpát, beszélni kezdett.

– Eleinte minden jól ment. De most már belátom, hogy az orvos elvetette a sulykot. A fiút valósággal megbabonázták a léggömbök. Szervedély emészti. A levegő szervedélye. Kora hajnaltól késő éjszakáig künn ugrál a mezőkön, és nincs mód, hogy csak egy percre értsd meg egy pillanatra is kitépjem kezéből az átkozott léggömböket. Velük alszik, velük álmodik, velük ébred. Azóta egészen lesoványodott. Kísértetiesen lesoványodott.

– A dolog egyszerű. Kezdj ellenkúrát.

– Nem lehet. Vettem neki vonatokat, melyek gyönyörűen rohannak a parketten. De a fiam nevetett. Később egy gőzre járó, benzinnel fűthető liliputi aeroplánnal leptem meg. Ez sem kellett neki. Azt mondta, nem érdekes, mert motorok hajtják. Fűtül a technikára. Ő repülni akar.

– Családi végzet.

– Ez a gyerek most eltépett minden köteléket, mely a földhöz vonzza. Olyan, mint a madár.

– És az orvosok?

– Nevetnek. Azt mondják, hogy képzelődöm.

– És az ideg orvos, a rókaarcú, a barátod?

– Eltűnt. Nyoma veszett. Mikor látta, hogy a fiam senyved és lázas a levegőtől, fölszedte sátorfáját, s azóta hiába keresem. Pedig minden az ő kezében van.

– Mit csinálsz most?

– Várok.

Este volt, kilenc óra. Ekkor a fiú hirtelen elénk ugrott. Az arca piszkos volt és piros. Nagyot ugrott, ijesztőet és hihetlent, a virágágyakból egyszerre a tornácra.

– Repültem – kiáltotta. – Átrepültem a Dunát, és a Bazilika tornyára szálltam. Ott megpihentem, és most itt vagyok.

Hit és láz volt beszédében.

Apja csendesen mondta:

– Mindig ilyen badarságokat beszél. Múltkor, mikor megfenyítettem, azzal fenyegetőzött, hogy elrepül, vissza az égbe. Hiába bizonyítottam, hogy az lehetetlen. A kisgyerekeknek – mondta – vékony a húsa, a

csontja, neki nem kell repülőgép, csak egy cérna meg egy gömb, s az égben van.

Nyomott hangulatban vacsoráztunk, fenn, a szálló emeletén. A gyerek alig evett valamit. Vacsora után bevonultam a költővel a dolgozószobába. Éjfélig beszélgettünk.

– Hol van a fiú? – kérdeztem.

– A másik szobában játszik. Mindjárt lefektetem.

Átmentünk a másik szobába. Hosszú-hosszú fehér cérnákat bogozott, oldott és kötött, mint hajósok indulás előtt. Az apa indulatos lett.

– Lefeküdni.

– Nem – visongott a fiú.

– Megverlek.

– Nem, nem – ordított vásottan.

– Leszállsz mindjárt az ablakpárkányról?

A gyerek az ablakpárkány peremén szédelgett.

– Az árgyelusát, kibukik! – kiáltott az apa.

Mind a ketten odarohantunk.

Igen, mintha megszedült volna. Oldalt dőlt, és kezében a zöld léggömbbel kissé megferdülten kacérkodott a mélységgel. Kinyújtottuk karunkat, hogy elkapjuk. De már késő volt.

A gyerek a vékony fehér cérnába kapaszkodva megállt a levegőben. Lehetetlen volt utolérni. Dobáltuk utána kalapjainkat, kötelet nyújtottunk neki, de minden eredménytelennek látszott. Nyilallt föl, föl a levegőbe. Nyugodtan és majdnem vidáman ült a cérnán, egy darabig integetett, mosolygott ránk, mintegy biztosítva, hogy semmi baja se eshetik, aztán belefűrődött az égbe, s pár perc múltán már semmit se lehetett látni.

– Én még látom – mondta az apa.

De akkor teljesen elvesztettük szemünk elől. Repült az egekbe, a gyerekekbe, a lehetetlen képzelet birodalmába, s éreztük, hogy sohase bukik le, meg se áll az örökkévalóságig.

A költő egy karosszékbe roskadt. Vízet ivott. Törölte homlokát.

– A rendőrséghez – lihegte.

– Mit érsz vele? – mondtam hitetlenül.

Bementünk a szobába. Előszedte vastag szivarjait. Szivaroztunk, ittunk.

– Az én életemben – mondta a költő – annyi csodálatos dolog történt már, hogy nem is csodálkozom rajta.

Megvártuk a hajnalt. Az ég ismét kéklett. Acélos, józanító szelek fújtak.

A költő az égre nézett, mint a tengerészek rokonai az óceánra, mely elragadta kedveseiket. Szeme, az ő türkiszszeme is kék volt. Egy folt ebből a végtelenségből. Most egy volt vele, s az Istennel beszélgetett.

– Te – mondta egyszerre józanul –, ez nem érdektelen novellatéma. Hihetetlen és csodálatos. Sokan nem fogják megérteni. De a gyerekek, bölcsék és bolondok megértik. Van benne valami, amit érezünk, logikánk ellenőrző, tiltakozó szava ellenére is. A címe: „A léggömb elrepül...”. Mit gondolsz?

1911

Vörösmarty Mihály: Szabad sajtó

Kelj föl rab-ágyad kőpárnáiról,
Beteg, megsibbadt gondolat!
Kiálts fel érzés! mely nyögél
Elfojtott, vérző szív alatt.

Oh, jőjjetek ki, láncra vert rabok,
Lássátok a boldog, dicső napot,
S a honra, mely soká túrt veletek,
Derűt, vigaszt és áldást hozzatok.

1848. március 15-16

Ady Endre: Földrengés előtt

Testvéreim, reánk most az Időből
Vészes csodák, gyönyörű napok hullnak.
Emeljétek föl az arcotokat,
Most, most, mikor a bajok sokasulnak.

Ingnak a házak, menjünk az utcára,
Ott zúg a Sors s táncos vér-jelek intnek.
Amink van, vigyük az utcára ki:
A rongyainkat és a sebeinket.

A rongyainkat és sebeinket,
Bús szemeink évezred-törte fényét,
Kemény öklünket, igazunk, hitünk,
Forró, varas szánk bosszúlihegését.

Karddal, korbáccsal, ónnal, lópatával
Ha jönnek, álljunk, most végre megálljunk.
Nyög, reng a Föld, rosszabbul nem lehet,
Nekünk semmink sincs, hátunkon a házunk.

Reng a Föld és vadul ölet az úr-had?
Rengjen a föld s a dölyfös had ölessen.
És mégis más lesz a magyar világ,
Az utcákon már a Jövendő lebben.

Testvéreim, megmart, szegény szivünket
Rakjuk rá izzadt, büszke homlokunkra,
Vagy bércet szül vagy mély sírt most a Föld:
Földrengés lesz, legyen talpon az utca!

Népszava, 1908. október 4.

Aiszkhülosz: Perzsák

– részlet –

XERXÉSZ

Ó!
Én nyomorult, íme, váratlan
mily gyűlölendő sorsra jutottam!
Perzsa fajunkra mi nyers égi erő
szerzett romlást! Nyomorút, mi baj ért!
Inaim ereje meglankad, hogy
e város öreg fiait látom.
Ó bár befedett volna az elment
hadnéppel együtt
a halál bús végzete engem!

KARVEZETŐ

Zokogok, nagyuram, seregünk siratom,
jó perzsa erők nagy tiszteletét,
hadrendünket
– mindet lekaszálta a Rontás!

KAR

Siratja e föld szép zsengejét:
Gyilkos Xerxész Hádészt tölti
perzsa fiakkal; száll a sok ember,
száll Hádészbe föld virága,
nyíllal öló hős, sűrű tömeg nép,
sok tizezer hős: jaj, kihúnyt mind!
Ó jaj, ó jaj! – támaszaink mind!
Föld királya! – Ázsia földe
– szégyen, szégyen – térdre legörbedt!

XERXÉSZ

Nyomorult, ím én, siralmas,
íme én lettem, a szülőföldem

baja, nyomor a hazán!

KAR

Mariandünosz gyászéneke
fekete jelü dalát, fekete dalu jaját
dalolom, hogy így köszöntsem én
hazatérted a könnyemen át!

XERXÉSZ

Zokogó sírással sírjál,
éles üvöltőn! Mát tőlem elállt
s ellenem fordult az Ég!

KAR

Zokogó sírással sírunk.
Siratom az uj ütést, ami a vizeken ért,
a hazát gyászában, városomat...
Zengek zokogó siratódalt.

XERXÉSZ

Kirabolt ion Árész,
az ion hadigályák
nagy, pártos Árésze,
lekaszálva az éji mezőt,
s balvégzetű partját.

KAR

Jaj, jaj, sikolts és tudj meg mindent!
Hol hiveid több része?
Hova lett sok hadnagyod?
Hova lett: Pharandákész,
Szúszász, Pelagón,
Dotamász és Agdabatász, Pszammisz,
Szusziszkánész – ez Ágbatana-hagyók?

XERXÉSZ

Lezuhanva a türoszi
hadigályáról, zord
szirtélhez ütődtek –
Szalamisz fővenyén pusztulni
hagytam valamennyit.

KAR

Ó jaj, hol van már Pharnúkhosz,
Áriomardosz, a vitéz,
hol van Szeuákész király?
Az ősi sarj: Lilaiosz?
Memphisz, Tharübisz?
És Maszisztrász, Artembárész
és Hüsztikhmász? – tudni akarom én!

XERXÉSZ

Jaj, ó jaj nékem!
Látták a nagy, ősi, gyülölt Athént,

s mind egy csapástól
– jaj a nyomoruak! – ott
vonaglanak haldoklón
a néma földön!

KAR

És ott hagyta hűségese
szemed világot: a perzsát,
sok tizezernyit számlálót;
Batanokhósz fiát, Alpisztoszt,
.....
kinek ősei: Szeiszámész, Megabátész – – –
Parthoszt, az erőst, Oibárészt
– oda van, oda van – ó, elhagyta!
Igaz perzsáknak
iszonyatos a szava!

XERXÉSZ

Jajongva miért kell
felidézned e hűszívű társakat?
Jaj, átkos, átkos,
Gyűlöletes a szava,
süvölt, süvölt tagjaimon
belül a szívem

KAR

Másokat is visszasoóvárgunk:
a márdosz férfiak ezredesét, hős
Xanthiszt, arészi Angkhárészt,
Diaixist, Arszámészt, lo-
vas hadifőket
és Dádákészt és Lüthimnászt,
Tolmoszt, a mohó kezű lándzsást,
eleve, eleve csodálkozom, hogy
már nem vonulnak
hadiszekered után!

XERXÉSZ

Elestek mind a had vezérei.

KAR

Elestek ők dicstelen.

XERXÉSZ

Ó jaj nekem! Jaj ó, jaj ó!

KAR

Jaj ó, az Ég! Nem remélt,
igen vakító csapást
küld, amit Até előre látott!

XERXÉSZ

Megvert a Sors! Mily örök balvégzet úz!

KAR

Megvert a Sors láthatón!

XERXÉSZ

Ujabb iszony! Ujabb iszony!

KAR

Ión hajósokkal a
találkozás végzetes!
Háboruban balsors tépi népünk!

XERXÉSZ

Igaz! Hadam számtalan!
S csúful megverettem!

KAR

Ki nem veszett? A perzsa had beh nagy volt!

XERXÉSZ

Nem látod? Összes seregemből ez maradt!

KAR

De látom én!

XERXÉSZ

Ezt a tegzet látod-e?

KAR

No mi az ugyan, mi megmaradt?

XERXÉSZ

Tokja a szép nyilaimnak.

KAR

Szinte semmi a sokból!

XERXÉSZ

Nincs már semmi segítóm!

KAR

A harcból nem fut az ión nép!

XERXÉSZ

Kemény vitéz! Láttam e
nem remélt csapásból

KAR

Futó hajóid halmazára gondolsz!

XERXÉSZ

Vesztünkön ott meghasogattam a köntösöm.

KAR

Jajaj! Jajaj!

XERXÉSZ

Több ez a baj, mint egy „jajaj”!

KAR

Kétszeres és háromszoros.

XERXÉSZ

Nékünk kín, nekik ünnep.

KAR

Megtörettek erőink.

XERXÉSZ

Senki sincs követőm már.

KAR

Szeretteink tengeri veszte által.

XERXÉSZ

Zokogva zokogj a vesztünkön! Eredj haza!

KAR

Jaj ó, jaj ó! Iszony, iszony!

XERXÉSZ

Szavamra visszhangot kiálts!

KAR

A búra búnak bús kegyét!

XERXÉSZ

Zokogva énekelj velem!
Jaj, iszonyu kín!

KAR

Jaj, iszonyu kín!
Nehéz e gyászos sorscsapás.
Fáj nekem! Ó, nagyon fáj!

XERXÉSZ

Verd, verd a melled! Sohajts a kedvemért!

KAR

Zokogva, sírva jajgatok!

XERXÉSZ

Szavamra visszhangot kiálts!

KAR

Szivemből teszem ezt, nagyúr

XERXÉSZ

Zokogj, sikolts, kiálts panaszt!
Jaj, iszonyu kín!

KAR

Jaj, iszonyu kín!
Sötét nyögés, mellverdesés
elegyedik jajomba.

XERXÉSZ

Verd melledet, süvöltsd a műszek gyászdalát!

KAR

Jaj, iszonyu kín!

XERXÉSZ

Szaggasd ki, szaggasd hófehér szakálladat!

KAR

Szünetlenül ezt teszem zokogva.

XERXÉSZ

Süvölts visongón!

KAR

Azt cselekszem.

XERXÉSZ

Kezed szaggassa szét a köntöst melleden!

KAR

Jaj, iszonyu kín!

XERXÉSZ

Hajad szakaszd ki, szép hadunkat úgy sirasd!

KAR

Szünetlenül ezt teszem zokogva.

XERXÉSZ

Szemed áradjon!

KAR

Könnyben úszik.

XERXÉSZ

Szavamra visszhangot kiálts!

KAR

Jaj ó! Jaj ó!

XERXÉSZ

Jajongva menj e házba be!

KAR

Jaj ó! Jaj ó!

XERXÉSZ

Úgy fáj e város, úgy fáj!

KAR

Úgy fáj, bizony, Jaj, úgy fáj!

XERXÉSZ

Nyögj, nesztelen haladva!

KAR

Úgy fáj, úgy fáj a perzsa földre lépni most!

XERXÉSZ

Jaj, jaj, jaj, háromrendlapátos,
jaj, jaj, jaj, hajókon hány elpusztult!

KAR

Sikongó sírással menj elöl!

A kar kivonul Xerxész után

Fordította: Jánosy István

Dull Ernő: Fohász

Uram engedd meg, hogy gyenge legyek
egy olyan korban, amelyben mindenki erős,
erős állak feszülnek az égnek,
erős vállak, erős könnyök törnek utat,
mintha már maga a csörtetés lenne az út.

Uram adj erőt magadnak,
hogy megőrizd a remény remegését a világon,
hogy megőrizd mindazt, ami szép, mert törékeny,
hogy megőrizd a gyengéket, akiknek fáj látni
a hóvirág erős száráról lepergő utolsó szirmokat.

Húrok

Ballai László: Balog József és Liszt

A *Funérailles* Liszt Ferenc legmegrázóbb zongoradarabja. A zeneszerző mély gyászának lenyomata, amelyet a magyar szabadságharc leverése, az aradi tizenhárom és a többi vértanú kivégzése, valamint Chopin halála miatt érzett. A *Szabadság mítosza* című regényem írása közben sokszor meghallgattam a művet Balog József előadásában. Ez volt a 2004. szeptember 17-i péceli Ráday-kastélyban megrendezett kamaraest záró száma. A *Lesz még egyszer ünnep a világon* című koncerten fellépett még Hegedűs Gönczy Katalin zongoraművész, Szalai Antal hegedűművész és jó magam, aki szavaltam. A műsort Petőfi, Vörösmarty és Vajda verseiből, valamint Liszt, Brahms, Csajkovszkij, Ravel és Kodály darabjaiból állítottuk össze. Vajda János *Szodoma* című verse után következett a *Funérailles*.

Egy nem túl jó minőségű zongorán, cseppkőbarlangszerűen visszhangos teremben csendültek fel a halhatatlan dallamok – halhatatlanul. En még ilyen döbbenetes előadásban nem hallottam a *Funérailles*-et. Technikai színvonala is rendkívül magas volt – az összehasonlításképpen meghallgatott Horowitz interpretációnak csupán a szünetei tetszettek jobban. Ám Balog József minden billentésében megjelent az a tragikus idegfeszültség, amellyel még azokon a dallamhelyeken is fenntartotta a gyász döbbenetét, ahol minden más előadó líraibb hangot üt meg. Már az első leütésnél összeszorult a torkom, és a zokogás görcse az utolsó hang lecsengése után is csak percek után enyhült, mintha csakugyan végignéznem volna a tizenhárom honvédfőtiszt legyilkolását.

Balog József várva várt Liszt-lemezének anyagát a korábbi Chopin-albuméhoz hasonló gondossággal és eleganciával állította össze. Mintha egy könyvet tárna elénk, amelyben Liszt Ferenc különböző karakterei láthatóak. A kilenc számból az első és utolsó egy-egy híres bravúrdarab: a *Faust keringő*, illetve a *II. Magyar rapszódia*. A lemez tengelyében, az ötödik helyen egy kevésbé ismert darab kapott helyet: a *Nuages gris* (azaz *Szürke felhők*). Ez az impresszionista mű csupa finomság, költészet és báj. Tökéletesen felidézi azt a hangulatot, amikor az ember belefeledkezik a futó fellegekbe – vagy a saját lelkébe. Nagyon fontos, hogy minél többet hallgassuk az efféle szubtilis Liszt-darabokat, amelyek rádöbbenenek arra, hogy rohanó-futó életünkben milyen kevés figyelmet szentelünk az értékes pillanatoknak, lelkünk nyugalmának – egy virág illatának. És azért is fontos, hogy megértsük, Liszt Ferenc előadása nem pusztán a zongora szétverését jelenti a célból, hogy a zsölyge hátsó sorába szorult

nagyothallók is felébredjenek. Hogy Liszt legszenvedélyesebb futamai mögött sem csupán a zongoravirtuózt kell hallanunk, hanem a chopin-i finomságú álmodozót. Hogy Liszt az ideák magasában élt, olyan lázban, amelyben elhitte, hogy az élet olyan, amilyennek lennie kellene. És amikor találkoznia kellett a szörnyű valósággal, az megint csak döbbenetes erejű művek alkotására sarkallta, mint a *Funérailles*.

Balog József fölényes technikai tudásával és hihetetlenül kifinomult érzékenységgel tökéletesen ábrázolja a liszti világ sokszínűségét. Egészen biztos vagyok abban, hogy a tavalyi Liszt-év nyitókoncertjén neki kellett volna a zongoránál ülnie a Művészetek Palotájában... És a *Funérailles*? Hiszen az is felcsendül a lemezen a *Nuages gris* után. Gyönyörű, a legapróbb részletében is hibátlanul kidolgozott interpretáció, amely tökéletesen megfelel a zongora titánjainak nevével fémjelezhető előadói hagyománynak. De nekem hiányzik belőle a 2004-es játék kérlelhetetlensége, a billentések lélekbe karcoló, friss gyászt idéző feszültsége. Mert az október 6-i gyász soha nem enyhülhet. E lemez hallgatása közben Balog József a *10. Transzcendens etűd* fenséges szenvedélyességével tűzelt fel a legjobban, és a *Ständchen* szívmelegségével könnyeztetett meg. (József Balog Plays Liszt Hungaricum, Convention Budapest Classics, 2011)

1848-as népdalok

Cserebogár, sárga cserebogár

Cserebogár, sárga cserebogár,
Nem kérdem én tőled, mikor lesz nyár.
Azt se kérdem, sokáig élek-e,
Csak azt mondd meg, hazámba érek-e!

Látom a szép eget...

Látom a szép eget fölöttünk fényleni,
Békesség csillagát rajtunk lengedezni.

Talán vérmezőbe háromszínű zászló,
A seregek ura legyen oltalmazom!

Nem szánom véremet ontani hazámért.
Mégis fáj a lelkem az én otthonomért.

A bús harangok is néma hangon szólnak,
Mikor indulni kell szegény katonáknak.

Mert még a fecske is, ahol nevelkedik.
Búsan énekel, ha indulni kelletik.

Felkötöm a kardot apámért, anyámért.
Mégforgatom én azt szép magyar hazámért.

Katona vagyok én

Katona vagyok én, ország őrizője,

Sír az édesanyám, hogy elvisznek tőle,
Sír az édesanyám, a rózsám meg gyászol,
Fekete gyászvirág búsul ablakából.

Megpendült harangom, pallérozott kardom,
Nem szabad énnem az ágyban meghalnom.
Áldozom életemet az ország javára,
Forgatom fegyverem vitézek módjára.

Elindult már Kossuth is

Elindult már Kossuth is,
Véle a regement is,
Megismerni messzire:
Darutollas a kalapja teteje.

Kossuth Lajost az anyja
Keservesen siratja.
Ne sírjon édes anyám!
Kis Magyarorszáért magam megvívnam!

Kapcsolat

Impresszum

Alapító szerkesztő: Ballai László

Technológia és design: Vasáros András

Elérhetőség

Szerkesztőség: szerkesztoseg@marczius15.hu

Webmester: webmaster@marczius15.hu